

1919

1896 - 1898

AZ „ÁLLATOK VÉDELME“

I. évfolyamának

TARTALOM-JEGYZÉKE.

I. füzet.

	Old.
Céljaink. Széchy Károlyné Lorenz Joséphine. — — — — —	1.
Állatvédelem. De Gerandó Antonina. — — — — —	3
A két cicza meg a hamis gyerek. Gyulai Pál. — — — — —	4.
Állatvédelem az iskolákban. A tagok segítsége. Székely Dénes. —	5
Királynénk, mint állatvédő. — — — — —	6
Ifjúsági pályázatunk. — — — — —	6.
Tutalmak. — — — — —	6.
Állatvédelem Franciaországban. A Linczi »Thierfreund«-ból. —	7.
A galambok családi élete. Runkei F. Ford. Széchny L. J. — — —	9.
Egy kutya nemeslelkűsége. — — — — —	11.
A hű elefánt. — — — — —	12
Életmentő kanári — — — — —	12.
A féreg. Darwin. — — — — —	12.
A fülbemászó bogár. — — — — —	12.
Hírek. — — — — —	13 és 14.
Hasznos tudnivalók. — — — — —	15.

II. füzet.

Jézus és az állatok. Hamvas József. — — — — —	1.
A rab gólya. Arany János. — — — — —	3.
László főherceg és kutyái. — — — — —	4.
Az állatokkal való bánásmód New-Yorkban. — — — — —	4.
Az angol királynő szamarai. — — — — —	4.
Drága kutya. — — — — —	4.
A kedély képzéséről. Wellner Meta. Ford. Városi M. — — — — —	5.
A XI. nemzetk. állatvédő kongresszusról. — — — — —	8.
A madarak magas életkoráról. — — — — —	8.
A hajótörött és kutyája. Carmen Sylva. Ford. Veress E. — — —	9.

Betanított ökök. — — — — —	12.
Kigyó-mutatványok. — — — — —	12.
A hasznos kerti rovarokról. — — — — —	12.
Hasznos tudnivalók. — — — — —	13.
Szabályrendeleti javaslat az állatok védelméről. — — — — —	14.

III. füzet.

Krisztus és az állat. Sándor József. — — — — —	1.
Magyarországon vagyunk. — — — — —	13
Hírek. — — — — —	14. és 15.

IV. füzet.

Az agár Dante Isteni színjátékában. Cs Papp József. — — — — —	1.
A farkasok dala. Petőfi Sándor. — — — — —	4.
Az állatvédelem tizparancsolata. — — — — —	4.
Állataink télen. Széchyné Lorenz Josephine — — — — —	5.
Felhívás előfizetésre. — — — — —	7.
Gondolatok az állatvédelemről. — — — — —	8.
Vándortanítók az Á. V. E.-eknek. — — — — —	8.
A csimpánz. Brehm Alfréd. Ford. Széchyné L. J. — — — — —	9.
Garibáldi mint állatvédő — — — — —	13.
Ne csapdost a lovat. Pósa Lajos. — — — — —	13.
Hírek. — — — — —	14.
Hasznos tudnivalók. — — — — —	15.
Az állatok áldozása. — — — — —	16

V. füzet.

Az állatok szerepe Petőfi költészetében. Rencz János. — — — — —	1.
Robby. Wulf Wilibald után Montecucoli grófnő. — — — — —	11.
Egy macska hőstette. — — — — —	12.
Kosciusko lova. — — — — —	12.
Közgyűlésünk. — — — — —	12.
Az Á. V. E. tisztikarának és választmányának névsora — — — — —	15.
Jó népünknek új esztendőre. Morócz Jenő. — — — — —	16.

VI. füzet.

A gyermek- és állat-élet. Schwarczel Adél. — — — — —	1.
Adomány. — — — — —	3.
Az Á. V. E. jutalmainak ünnepélyes kiosztása, programja. — — — — —	3.
A két hizó. Jókai Mór. — — — — —	4.
Ifjúsági pályázatunk eredménye. — — — — —	5.
A kanári és macska tragédiája. László Márton. — — — — —	5.
A halak és a fagy. — — — — —	7.

Az állatok táplálásának tiz parancsolatja.	7.
Ritka állatok.	8.
A teknősbéka értelmessége. Németből: Széchyné L. J.	9.
Elefántok, mint tűzoltók.	10.
Zenekedvelő tehén.	11.
A lovak szenvedéseiről.	11.
Legyünk emberségesek az állatok ölésénél.	11.
Ne bántsd a madarat. Pósa Lajos.	12.
Ornithologiai megfigyelő állomás.	12.
Hírek.	13. és 14.
Hasznos tudnivalók.	15.

VII. füzet.

A könyörületről. De Gerandó Antonina	1.
A pók versenye. Tompa Mihály.	3.
Adomány.	4.
Az Á. V. E. jutalmi kioszt. ünnepélye.	4.
Caro. Schwartz Jolán.	5.
Szeresd az állatot. Reischl Ferencz	7.
Az élvebonczolás.	7.
La Promenade des boeufs gras Párisban	8.
Elefántagarak.	8.
Dudu. Széchyné Lorenz Joséphine.	9.
Hírek.	14.
Hasznos tudnivalók.	15.
Macsakirálynő.	16.

VIII. füzet.

Övjük az állatokat. Dr. Szalkay Gyula.	1.
Második ifjusági pályázatunk.	3.
A kis fűrj. A gerlicze. A galamb. Kriza János gyűjt.	4.
Pali és Juczi. Weisz Elza.	4.
Adományok.	5.
A huszár és az ő lova. Aigner Béla.	6.
Gúnymondatok. Stettenheim Gyula	7.
Csempész kecske.	8.
A velencei szent márk-téri galambok.	8.
Bismarck kutyái.	8.
Zongorahangverseny oroszlanketreczben.	8.
Kolduló állatok. Francziából. Széchyné L. J.	9.
Kakasok mint juhászok.	11.
Rab madár. Vass Tamás.	12.
Ittas ökrök.	12.
Hírek.	13.
Hirdetmény. Deák Pál főkapitány.	14.
Hasznos tudnivalók	15.

IX. füzet.

Ember és állat. Dr. Finály Henrik. — — — — —	1
A szülők, tanítók és tanárok figyelmébe. — — — — —	5.
A kis csiga. Fejes István. — — — — —	6.
Az élvebonczolás kegyetlenségeiről. — — — — —	6.
Állat-történetképek. P. M.-né — — — — —	9.
A fecskék életéből. — — — — —	13.
A kibérelt kígyó. Mark Twain. — — — — —	13.
Hírek. — — — — —	14.
Hasznos tudnivalók. — — — — —	15.

X. füzet.

Szárnyasok a román babonában. Dr. Moldován Gergely — — —	1.
Fecskefészkek. Szász Károly. — — — — —	7.
Felolvasás az Á. V. E. javára. — — — — —	7.
Adomány. — — — — —	7.
A szegény madarak pusztítása. — — — — —	8.
Csalogány a levélszekrényben. — — — — —	8.
Az »Állatok Védelme« I. évfolyamáról. — — — — —	8.
Az erdő egyik bohócza. Gr. Lázár Kálmán. — — — — —	9.
A mi mopszlink. Van der Velden Edéné. — — — — —	13
Hírek. — — — — —	14.
Hasznos tudnivalók. — — — — —	15.

Bibliai mondatok: I. 2; — II. 2; — IV. 8; — V. 10; — VI. 3; — VII. 3; —
 VIII. 3; — IX. 8; — X. 6. —
 Aforizmák az állatvédelemről: I. 3, 4, 5; — II. 3; IV. 8; — VI. 8; — VII. 8, 13.
 A tagdíjak befizetése: I. 16; — II. 16; — III. 16; — IV. 16; — VIII. 16; —
 IX. 16. — X. 16. —
 Szerkesztői üzenetek: IV. 16; — VI. 16; — VIII. 16; — IX. 16; — X. 16. —

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

Széchy-villa
I em.,
a hová a kéziratok, tudakozódások, előfizetések küldendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkeszti:

Széchy Károlyné—Lorenz Joséphine,

az Egyesület elnöke.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 1 frt. — kr.
Fél " — " 50 " "
Számuként " 10 " "

Első évfolyam.

Kolozsvár, 1895. szeptember 1.

1. szám.

Czéljaink.

Az állatvédelem eszméje, czéljai és eszközei, fájdalom, még oly idegenek és ismeretlenek nálunk Magyarországon, hogy ezt a gyermek nevelésére és a kedély művelésére oly nagyon szármalmas hiányt pótolni igyekeznünk kell.

Legalább megkísértjük; „azokért szólalva fel, a kik magokért nem tudnak szólni.“ Megvagyunk győződve ama böles kijelentés igazságáról, hogy a ki az állatokat védi, az embereknek tesz szolgálatot. Nem egetverő reményektől duzzadva, csak csendesen, szerényen törekszünk megközelíteni azt az elénk tűzött czélt, hogy az állatvédelem eszméjét, az állatokhoz való szeretetet fölkeltsük és ápoljuk. Mindenekelőtt az ifjuság, a gyermekek szívét óhajtanók ezen eszmének megnyerni, kedélyét a kegyetlenségektől óvni; figyelmét, szeretetét ráirányozni ama szegény társainkra, kik némán tőrnek és szenvednek és szolgálnak nekünk utolsó lehetőkig.

Ezt csak is a szülők és tanítók segítségével érhetjük el. Csakhogy igen sok ember van, kiből hiányzik — nem a jó akarat, hanem az a filozófia, a melyre, Rousseau szerint, szükségünk van, hogy *azt* észrevegyük, a mit mindennap látunk. Hozzá van a legtöbbben szokva, hogy az állatot mindennap nehezen dolgozni és gyakran nehezen szenvedni lássák, a nélkül, hogy eszükbe jutna szeretettel és hálával lenni irántuk és segíteni Istennek ezen hasonlóképp érző, árva teremtésein. Ha egy gép el-

romlik, esztelenség lenne azért ütlegetni, hogy tovább mozogjon Ép ilyen esztelenség, de hozzá még a legiszonyubb kegyetlenség is, egy kimerült vagy túlterhelt állatot bántani; mert az állat nem szeszélyes, mint a legtöbb ember, hanem dolgozik, segít és használ nekünk szakadatlanul.

Megmosolyogja a mivelt ember a sok barbár fajnál dívó állatimádást; nem is helyes, de *sokkal* helytelenebb és, fájdalom, végtelen szomorú a mi sokfajta állatkinzásunk. Szomorú, mert az emberi érzés elfajulásáról tanuskodik és látványa, valamint a kegyetlenkedésekkel szemben mutatkozó közöny tapasztalása is, a legkártékonyabb befolyással van az ifjúságra, a gyermeki szívre.

Ha a szülők és tanítók jóakarata és következetessége velünk lesz, könnyebben fogunk boldogulni az állatvédelem eszméjének és gyakorlatának terjesztésében, melynek szószólójaként működik e kis havi folyóirat. Persze e kis lap is azt hiszi magáról, a mit minden lap hisz keletkezésénél, hogy hézagpótló; és nekünk talán annyival inkább szabad ezt hinnünk, mert az állatvédelem terén, az Orsz. Áll.-Védő-Egyesület időhöz nem kötött füzetein kívül, nincsen Magyarországon egyetlen lapocska sem, a mely ennek az eszmének szolgálna. A külföldről kell tanulnunk e tekintetben és nem idegenkedésből, hanem szükség és okszerűség folytán onnan vesszük a jót, a hol kapjuk. Olyannyira hiszszük, hogy *missiót* teljesít e kis lap, hogy *ingyen* küldjük szét egyesületünk tagjainak; idegeneknek is oly áron, mely alig fedezi a nyomtatás költségét; a mint a katolikus és protestáns missionáriusok küldik messzi tengeren túl havi jelentéseiket, panaszait, kérelmeiket a készséges hívőknek, minél bensőbb ragaszkodást, minél további terjesztést kérve.

A természet gyönyörű harmoniájában az állatnak jutott a legkegyetlenebb osztályrésze, mert — emberekre van bízva.

Igyekeznünk kell szívvél-lélelkel ezen segíteni, enyhíteni, az állatok és az emberek érdekében egyaránt.

Széchy Károlyné Lorenz Joséphine.

Az Á. V. E. elnöke.

Szorgalmasan megismerjed a te jelen való barmaidat; gondot viselj a te nyájaidra. Salamon példabeszéd. 27, 23.

Állatvédelem.

Állatvédelem, ez mosolyra gerjeszti a komoly, pedans és épen ezért gyógyíthatlan tudatlanokat, a kik az életből csak dohos szekrényfiókokba osztályozott, elavult csontvázakat, vagy pedig léhaságokat ösmernek. De nem fogja mosolyra indítani azon embereket, kikben ép, romlatlan szív lakik, azokat, kiknek lelke még nincs kiszáritva, és kik hisznek az emberiség haladásában. Azok tudják, hogy a rosztat, a barbárságot minden oldalról egyszerűre kell ostromolni e világon! Hogy ha egy magasabbrendű emberiséget akarunk elősegíteni, egy olyat, melynek alapja lesz az önfeláldozás, a másokra való tekintet, olyat, mely igazságtalanságot nem fog megtűrni keblében: azt minden módon, iskolában és társadalmilag, magánúton és nyilvánosan kell elősegíteni.

Azoknak nem csak azt fogjuk mondani, hogy azért kell jól bánni az állatokkal, mert az okszerű, mert ha jó állapotban vannak, sokkal több és jobb hasznot hajtanak nekünk embereknek, és a gazdagságot, a jólétet előmozdítják.

Nem csak azt fogjuk nekik mondani, hogy minden kegyetlenség látása durvítja a tömeget, felkölti az emberben a szunynyadó vadállatot és hasonló kegyetlenségekre indítja. Hogy a ki az állatokkal kezdi a kegyetlenséget, az az emberekkel végzi, mert minden össze van fűzve, láncolat van minden közt ezen a világon, s a rossz fájdalom ép oly ragályos, mint a jó, s még jobban összetart!

Hanem főképp *azt* fogjuk mondani azoknak, hogy *igazságtalanság* kegyetlenséget követni el a szegény védtelen állatokon. Hogy az egész természet fölháborodik oly gyáva rossz ember ellen, a ki, ha nem is más, hanem mindenesetre helyzete felsőbbségét arra használja fel, hogy szenvedtesse alsóbbrendű véreit. És ha felkérjük a lelkes embereket, segítsenek meg bennünket abban, hogy ez igazságtalanságot megszüntessük, bizonyára segédkezet fognak nekünk nyújtani, és még nem is lesznek oly kevesen! Több lelkes ember van, mint a hogy általánosan hiszik, csakhogy most divat a lelkesedést szégyelni és tagadni! Változtassuk meg e divatot!

De Gerando Antonina,
az állatvédő egyesület igazgató titkára.

Sok kegyetlenséget követnek el az állatokon. Ez ellen tenni és a könyörületességet kelteni kell. Gyermekeimre akkép iparkodom hatni, hogy érző szívüket az állatokkal szemben is megőrizzék. Mi, a királyi ház tagjai egytől-egyig hivei vagyunk az állatvédelemnek.

Én is azon a nézetben, vagyok, hogy az, a ki állatokat ki-
noz, nem jó ember s nem fog visszariadni embertársai ellen irán-
nyuló büntetektől sem.

Károly Lajos főherczeg.

A bécsi Á. V. E. védnöke.

A két cicza meg a hamis gyerek

Egyszer két kis fehér cicza
Kinn az utcán sétál vala,
S a mint illik pajtásoknak,
Mulatoznak, játszadoznak.
Hát im egyszer csak feléjek
Futni kezd egy hamis gyerek,
Hogy kergesse, megfoghassa.
Haza vigye, nyávogtassa,
Már előre nagyot kaczag,
No hiszen lesz most hadd el hadd!
A két fehér cicza fut,
De a gyerek jobban tud.
„Csunya dolog,
Mindjárt megfog!“
Szomorun az egyik így szól,
De a másik jobbat gondol:
„Fussunk ama gödör felé,
Hadd essék a hamis belé!
A mig fölkel, tovább állunk,
Őkemének fittyet hányunk!“
A mint mondák, úgy is lett,
A gyermeknek megesett,
Kapott, mit nem keresett,
Leesett, beesett,
Be a gödör fenekére,
Megindult az orra vére,
Sírt-rítt, a hogy száján kifért,
Föl nem venném száz forintért!
A két cicza ezalatt
Hahotával elszaladt.

Gyulai Pál.

Annak a nemzetnek nyujtanám a miveltség pálmaágát, a mely nem éri be többé azzal, hogy gyöngye, védtelen embertársát oltalmazza, a nyomorgót felsegíti, az elhagyottat keblére öleli, hanem kiterjeszti jóindulatát, védelmét és gyámolítását a nálánál alsóbb rendű, de mégis csak élő lényekre, az állatokra is

H e r m a n O t t ó.

Állat-védelem az iskolákban. A tagok segítsége.

Mielőtt tömeges javaslataimmal elő állanék, bátor vagyok egy sürgős, fontos indítványt tenni, mely ebből áll: Adassunk ki tíz krajczáros gyermek-tagsági jegyeket; létesítsük az Állat-védelmet a gyermekek közt is, a mint ez Franciaországban és más országokban már régen megvan, nemcsak az állatok érdekében, de azért is, hogy a gyermekek szívében jó korán beoltassék a szájalom minden élő lény iránt. Laarenben, Hollandiában, az ottani népiskola főtanítója, Postel, hozott létre nem rég egy ilyen „Gyermekegyesületet az állatok védelmére.” 720 tanuló kötelezte magát arra, hogy soha bajt ne okozzon semminemű állatnak, sőt megvédi ezeket, a mennyire csak lehetséges. Jól mondja az Áll. Óre, hogy föllázító és szinte megfoghatatlan, hogy még a jobb osztályból való gyermekek is néha halálra kínoznak állatokat és hogy szülők és felnőttek elnézik a nélkül hogy rosszszálnák és megtiltanák. Hosszu cikket lehetne erről írni, de itt csupán a lepkéket és rovarokat akarjuk felemlíteni, melyek tükön felszúrva, órákig halálra vergődnek. Vajjon azt gondolják-e a szülők, hogy a sportot üzni mulatságos és tanulságos a gyermekekre nézve? Legalább parancsolják meg, hogy mentől gyorsabban kivégezzék s pl. a rovarokat erős borszeszszel telt, légmentesen zárt üvegben fullaszszák meg előbb. Különösen oly állatok iránt, melyek kiáltani nem tudnak, igen kegyetlenek a nagy és kis emberek.

Nagyon fontos és szükséges, sőt sürgős, ily gyermek-egyletek alakítása. A tagsági jegyek tetszetős színezetűek és alakúak legyenek, hogy ezekben is kedvöket leljék a gyermekek és folyton magoknál hordják, s ekkép emlékezessenek a humanus bánásmódra az állatokkal szemben.

Hogy az Á. V. E. nemes hivatásának teljesen megfelelhessen, szükséges, hogy *sok* tagja is legyen, mert akkor minden időben minden utczában képviselve lévén az egylet, a város-szerte történő rendellenességek végre megszünnének.

Heti vásárok alkalmával különösen, egész középkori ember-telenség gyakorlódik a szegény szárnyasokkal szemben még most is. Persze mert kevés a rendőr és kevés az Á. V. E-ti tag. Javaslatom ez irányban meg az: kérjük fel az Á. V. E. tagjait, hogy mindegyik a maga részéről legalább *egy* új tagot szerezzen meg egyletünknek és hogy mindnyájan az állatkinzások ellen szakadatlanul dolgozzunk. Ezt a két javaslatomat a tagok, tanítók és az egész szíves közönség elé hozni sürgősen ajánlom.

Székely Dénes.

A ki az ifjúságot az állatok védelmében neveli, az egyszer-s mind nemesíti is.

Dr. Szalkáý Gyula.

Királynénk mint állatvédő.

Királynénk pár héttel ezelőtt Bártfalván tartózkodván, egyszer sétaközben egy kovácsműhely előtt ment el, a hol a kovács egy makranczos lovat patkolt. A kovács nehezen boldogult a paripával s káromkodva folytatta munkáját.

A királyné közelebbről figyelte a jelenetet. Mikor a kovács dühében oldalba rugta a lovat, a királyné így szólt:

— Kedves barátom, *miért bántja a szegény állatot? Hisz ez is az Isten teremtménye.* Bizonyára maga is volt épen rossz kedvű, s ki tudja, mi baja a lónak.

Görögországi utjában is megtörtént, hogy midőn királynénk Troja helyét meglátogatta hirtelen költözködő vadludak mutatkoztak. A török testőrök közül többen azonnal fölkapták puskájakat, hogy a ludak közé lőjenek, de a felséges asszony e szavakkal akadályozta meg szándékukat: *„Pusztá mulatságból már csak még sem kellene lelőnni a szegény állatokat.“*

Ifjusági pályázatunk.

A középiskolák és felsőbb leányiskolák tanulóinak ezennel pályázatot hirdetünk, az állatok iránt való érdeklődő szeretet és a kedélynemesítő foglalkozás előmozdítására, valamely az állatok életéből meritett rajzra, leírásra vagy elbeszélésre, mely legfőlebb 80—100 nyomtatott sorra terjedhet. Versben is szólhat.

A legjobb munka jutalma 1 darab 10 koronás Mária-arany; Dobál Antal ügyvéd úr, az Á. V. E. választmányi tagja adományából. A második munka jutalma 6 korona. Lorenz Pál ny. postamester ur adománya. A harmadik jó munka jutalma Elpis Melena báróné, a világhírű görög állatvédőnek „Gemma“ című regénye. Széchyné Lorenz Joséphine, az Á. V. E. elnöke részéről. A pályázat határideje 1895. december 1. és nemcsak a kolozsvári, de más városbeli iskolák tanulóinak is szól.

A kéziratok az „Állatok-Védelme“ szerkesztőségébe küldendők. Hory Béla, árvaszéki elnök úr, az Á. V. E. választmányi tagja indítványára a bíráló tisztjével az elnökséget bízták meg.

Nagyon kérjük a tisztelt szülőket, tanárokat és tanítónőket, hogy mentül jobban serkentsék az ifjuságot ily kis rajzok megírására és beküldésére.

Jutalmak.

A kolozsvári Állat-Védő-Egyesület választmánya határozatából az olyan rendőröknek, munkásoknak, kocsisoknak, szegény embereknek, kik az állatok védelmében legtöbb buzgalmat és tevékenységet tanusítanak, az állatkinzást megakadályozzák, vagy bejelentik, akár a rendőrkapitányi hivatalnál, városház udvar, balra, akár az Á. V. E. tisztikarának tagjaihoz, akár az Á. V. E.

jelző-állomásain, néhány jutalmat tűz ki; az első díj 10 frt, a második 8 forint, a harmadik 6 frt és kettő 5—5 forint; melyeket a bejelentések és igazolások alapján az egyesület választmánya fog oda ítélni.

Állatvédelem Franciaországban.

Franciaország közoktatásügyi minisztériuma a párisi állatvédő egyesület-indítványozására a következő intézkedéseket tette.

1. Rendeletet bocsátott ki valamennyi megyefőnökhöz, hogy a Grammond-féle (a javaslattevő képviselő után nevezett) állatvédő törvényt az iskolákban kifüggeszszék és a tanítóknak meghagyják, hogy időközönként megmagyarázván azt, a gyermekeknek az állatok iránti durva, kegyetlen hajlamait legyőzzék, e törvény áthágóit pedig kemény büntetésben részesítsék.

2) 100 frknyi jutalmat tűzött ki azon tanítók számára, akik e részben magukat kitüntetik.

3) Meghagyta a városok és falvak polgármestereinek e törvény szigorú foganatosítását és a kakas- és bikaviadalok rendezőit, valamint hasonló kegyetlenségek elkövetőit kíméletlenül megbüntetni.

4) A költöző madarak tömeges gyilkoltatása ellen szigorú rendeletet hozott.

Az állatvédő törvényből 30,000 példányt nyomtatott a francia kormány az iskolák részére leendő kiosztás végett. Az e törvényben foglalt különös állatkinzások következők:

Szándékkal okozott sérülések, szerfölötti verés, sérült állatoknak munkára való alkalmazása, túlterhelése; a marhaszállító kocsik túltömése; játékok, melyekben állatok kinoztatnak (kakas- és bikaviadalok, s több e féle); leölési szokások, melyeknél felesleges szenvedés okoztatik az állatnak; tilosak.

Továbbá megszerezte a francia közokt. minster valaményi népiskolái könyvtár számára, mint olvasó és jutalomkönyvet: E. A. de Linas-Roche, „A munka mátyrjai“ című művét, mely a ló, szamár, öszvér, szarvasmarha szerepéről, azoknak betegségeiről és ezeknek kezelési módjáról, valamint a hasznos és kártékony állatokról szól, 234 rajzzal.

Franciaországban arra is törekednek, hogy már a gyermekekben felébresszszék a részvétet és könyörületet a leggyámoltalább teremtések: az állatok iránt. A népiskolák hivatalos tanterve előírja, hogy a moral tanításánál évente tárgyalassanak: az emberek kötelességei az állatokkal szemben, a madárfészkek védelme, az állatkinzás, az állatvédőegyesület. Sok helyen a tanulók összeállottak „Tanulók állatvédő egyleté“-vé. Ilyen egyletek ala-

pitását a közoktatási miniszter a vidéki iskolahatóságoknak köriratban ajánlotta.

A miniszter ebben így szól:

„Az állatvédő egyesület ráirányította figyelmemet arra a körülményre, milyen nagy becse van a „Tanuló-Állatvédőegyesületek“ alapításának. Ilyen egyesület már több vidéken fennáll és szép eredményeket ért el. Hasznára vannak a mezőgazdaságnak, a mennyiben a hasznos állatokat védtek; továbbá jó hatással vannak a tanulókra, mert rábirják őket, hogy az állatok iránt türelmet és szelidséget tanusítsanak. Ezért örülni fogok, ha látom, hogy még több ilyen egyesület alakul. A tanítóknak ajánlom, hogy mindenütt, a hol könnyen lehet, tanuló-állatvédőegyesületek alapítására ösztönözzék az ifjúságot. Mindazon tanítóknak, kik a „mezőgazdasági oktatás“ körében kiváló eredményekre kitűzött állami díjakért versenyezni akarnak, kiváló ajánlásukra lesz, ha az állatvédőegyesületek ügyének szolgálatokat tettek.“

Az állatvédőegyesületek számára a miniszter a következő alapszabályokat ajánlja:

1. §. Az n—i iskolában állatvédő-egyesület alakult

2. §. Ezen egyesületnek célja a madarakat és más állatokat védelmezni és a házi állatok sorsán, a mennyire lehet, könnyíteni; továbbá a tanulókat idejekorán rászorítani az állatok iránti köteleességek teljesítésére.

3. §. A tanulók, kik az egyesület tagjai, kötelezik magukat arra, hogy a házi állatokkal jól, igazságosan és könyörületesen fognak bánni. Soha sem nyugtalanítják, ijesztik vagy ingerlik őket. Az üldözött vagy bántalmazott állatoknak pedig védőjükként lépnek fel.

4. §. Az egyesület kiterjed az iskolát látogató összes tanulókra. Elnöke mindig egy osztálynak sorshuzással választott két-két tanulója. Minden három hóban új választás lesz. Az egyesület a tanító felügyelete alatt áll. Az egyesület körül érdemeket szerző tanulók jutalmakat kapnak. A ki madárfészket ver le, vagy valami állatkinzást követ el, szigorú intést kap, azon felül a tanító jó osztályzatát is leszállítja. Ismétlés esetén a szülők, szükség esetén a polgármester értesítést kap róla.

5. §. Az egyesület tagjai igyekezni fognak arra, hogy a kártekonnyoknak elismert állatoktól megkülönböztessék azokat, melyek nem hasznosak ugyan, de kárt sem okoznak. Az utóbbiakat szintén részesetik védelmükben.

6. §. Az egyesületnek olyan gyermekek is tagjai lehetnek, a kik még nem járnak iskolába, úgy szintén olyanok, kik már elvégezték iskoláztatásukat.

7. §. Ezen alapszabályok helybenhagyás végett a tartományi iskolafelügyelőhöz terjesztendőek fel.

Az első „Tanuló-állatvédő egyesületeket“ 1867. alapították.

Linczi Thierfreund.

Az állatok lelki világából.

A galambok családi élete.

Irta: **Runkel Ferdinánd.**

A szerző beleegyezésével fordította: *Széchné Lorenz Joséphine.*

A galamb a szelidség mintaképe! Minő hibás e népies fel-fogás! A galamb a legszenvedélyesebb teremés a nap alatt; vad, néha kegyetlen és bosszuvágyó, de kiváló magas észbeli tulajdonságai vannak. Persze ha látjuk ragyogó színeiben a levegőt átmetezni, vagy a mint tulajdonosa arcához simulva, vele eszik egy tálból, vele iszik egy pohárból, más nézetet alkotnánk róla.

Helyes ítélet azonban csak a galambdúczbeli családi életnek évekig tartó megfigyelése alapján szerezhető. A galamb mindenekelőtt nem tűr semmi idegen beavatkozást magán dolgaiba, és a fajtenyésztő keserves tapasztalatokat tesz, ha egyforma színű és egyforma fajtájú galambokat párosít. Hónapokon keresztül ül egy ilyen kényszerpár a dúcban, a nélkül hogy a legcsekélyebb közeledés volna észlelhető. A hímgalamb hajlandóbb feledni valamely szivbeli vonzalmat; határozott egynejjű hajlama daczára mégis csak férfi, és a női bájok iránt az idő folyamában ismét fogékonyvá lesz. Ha nyolcz vagy legfeljebb tizennégy napig gyászolt elveszett szerelméért, körül kezdi turbékolni a rá kényszerített társnőt. Egész férfi szépségében mutatja magát; felfujt golyvája aranyos fényben csillámlik; legyező formában kiterített farkát a földre nyomja és alá és fel ugrik és tánczol társnője előtt. Mély bűgő és hosszú hangokban fuvolázza el vágyait.

De a jérczegalamb érzéketlen marad; hidegen és haragosan nézi, a legmesszebb sarokba menekszik, és minden közeledésre sziszegéssel, harapással és kemény szárnycsapással felel; mert hát ő változatlan hű marad előbbi férjéhez.

A galambtenyésztő egy ilyen párt rendszerint nyolcz nap mulva külön választ, mert tudja, hogy czélhoz úgy sem jutna. A jércze hónapokig is ellenállna a hímgalamb édeskedéseinek, és ha végre mégis meghallgatná, a mi néha előfordul, és illem-házasságot kötne vele, kárára lenne és lesz az ivadéknak. A jércze mindig csak kedvetlenül fogja nézni tojásait, ha a fajtisztaság okaiból ment férjhez, vagyis adták férjhez; gyakran ott fogja hagyni, és a hímgalamb, ki nagyon szeretni szokta gyermekeit, éjjel-nappal a fészken fog ülni. Csak kevés pillanatja marad éhsége csillapítására. Ellenben a jércze valóságos hizlalási kurát kezd. Minthogy oda van kötve a házhoz, untalan eszik és költő férjének csak pár rossz maradékot hagy. Miután falánk kívánságának eleget tett, úgy hogy begyének legkisebb helyecskéje is meg van töltve,

még azt a perfidiát is elköveti, hogy az ivóedényben megfűdik, persze csak akkor, szomját is bőven kielégítette. A költő hím-galamb délben felkelvén, ha a fészekről, piszkos vizet talál, vagy általában már nem talál vizet. Egy ideig tűri némán fiaí érdekében fiatal feleségének czudarságát, de később komoly össze-
 ütközések válnak belőle, a melyekben az erős, kipihent jércze mindig legyőzi a folytonos költés és hiányos eledel következtében elgyengült hímet. Az okos férj ezt csakhamar belátván, szívtelen feleségének hagyja a papucsot és gondolja magában tizenhét nap nem az örökkévalóság. Abban a perczben, a mint: a kicsi sárga galambfiak áttörték a héjjat, a helyzet megváltozik. A gyöngéd apa ugyan még mindig csak rövid időre hagyja el, éjjel meg sohasem, de mégis több ideje jut a saját használatára is. Jókor jelen meg az etetésnél és haragos berzenkedéssel elkergeti a rosszlelkű asszonyt; borzos tollazata símul, szeme szikrázik, a hímgalamb ismét teljes erejének birtokában van. De még sem képes mind a két galambfiat táplálni; az egyik okvetlen elpusztul éhen, és a tenyésztőnek be kell érnie ezzel a sikerrel.

A legegyszerűbb dolog ily esetben persze az lenne, hogy a jérczét kivegyék a párzási ládából és a fiókákra való gondot egészen a hímgalambra bízzák; de ezt nem lehet sehogy sem tenni, mert a mint a hím észreveszi, hogy egyedül van, ott hagyja azonnal a tojásokat. Tehát a legnyilvánvalóbb ellenszenv daczára, maga mellett akarja látni a feleségét. Talán azt a reményt táplálja, hogy mégis csak visszavezetheti kötelességére a makranczos anyát, vagy talán az egyedüllét hat reá. A tenyésztő nem tehet egyebet, minthogy annyi táplálékot önt a ládába, hogy a jércze legnagyobb étvágya mellett is elég maradjon a költő férj számára is.

Általában nem ajánlatos régi galambpárokat elválasztani egymástól és a fajták szerint újra megházasítani. A ki fajtákat akar tenyészteni, az minden fajta számára külön bűgot alkosson, és ne avatkozzék a családi életükbe. Az mindig rossz, habár nem üt ki mindig oly rosszul, mint épen elbeszéltem. Mert a jércze-galambok közt is vannak, mint a nők közt, olyanok, melyek kevésbé szilárd elvekkel bírnak, s könnyen hallgatnak meg minden szép hímgalambot; de ezekben aztán nincs is meg nagyon a gyermekhez való szeretet és gyakran három tojásos fészket is ott hagynak, mielőtt arra határozzák el magukat, hogy végig ki-
 üljk a költést. Ez különben a jellemökben rejlik. Ok ugyanis jobban szeretik a férjet, mint a fiókákat; a csókolódzás és enyelgés kedvesebbnek tetszik nekik, mint a költés és táplálás. És tökéletes courtesane-ok is szoktak lenni nagy galambduczokban, a melyek ugyanis elvből nem csatlakoznak egyetlen hímhez és életököt a szabad szerelemnek áldozzák; s épen így lehet látni megcsontosodott agglegényeket vagy évekig gyászoló özvegy férfiakat is.

Volt nekem például egy nagy kék hím vad-galambom, a

kinek páriát a kicsi fiókák legelső kiröpülése alkalmával elkapta az ölyű. Egy szomszédjércze segítségével feltáplálta két kicsinyét és nem lehetett őt rábírní, hogy újra párosuljon, habár egy feketetarka franczia jércze szenvedélyesen járt utána; később menyé lett, férjhez menve fiához, egy nyulánk, lisztfakó virgonczhoz és nagyon boldog lett vele. Egyszer pedig egy fekete, szépsapkás és aranyos keblű him udvaromba röpült; párosult egyik jérczével és rendesen késő télig táplálta és gondozta fiait. A tavasz beálltával minden ok nélkül elhagyta feleségét és mást keresett, melylyel újra a legjobb egyetértésben élt egy saisonon keresztül; aztán ettől is elbúcsuzott, hogy az új tavasszal új kedveset szerezzen. Mi csak „saison-férj“-nek neveztük; végre azt a szörnyűséget is elkövette, hogy egyik elhagyatott feleségének leányát vette el; de minthogy szorgalmas költő volt, mindent megengedtem neki.

Egy másik hímgalambot ajándékba kaptam; piros angol volt, fehér szárnyvégekkel, fehér szízzel, hatalmas beggyel és tolas lábakkal. Büszke ficzkó volt, a ki eleinte nem is akart leereszkedni a német mezei népséggel. Egész szeretetét rám fordította és csakhamar oly bizakodó lett, hogy a tenyeremből evett és minden nap reggel pár órán át velem a szobámban tartózkodott. Végre drága pénzért vettem neki egy hozzá illő társnőt; elegáns házat építtettem számára külön kijáráttal; de hetek és hetek multak, a nélkül, hogy a legkisebb közeledést vehettem volna észre. Végre kinyitottam neki a házát, mert azt hittem, hogy a szabadság utáni vágy megfojt vala benne minden más érzést. És csakhamar újra mindennapi reggeli vendégem lett, mi alatt a neki szánt felesége a mezei nép nagy dúczába röpült; visszatért ugyan minden este elegáns lakásába, de a szíve oda át maradt egy egyszerű kék vadgalamb úrfinál.

Az én nagy angolom, a ki hozzá szokott a „Lord“ névre hallgatni, dolgozószobámban ismeretséget kötött az ifjú Rotschild kisasszonnyal, egy kecses fehér kicsi galambbal, melynek szárnyain paizsforma piros szegély volt. Stante-pede megkérte a kezét és bevezette szép házába, melyet az angol jércze már rég ott hagyott, hogy kedvesét szegényes fészkebe kövesse.

Nem bántam meg ezen alakulásokat, mert mind a két párnak sok és szép fia lett a két faj jó tulajdonságaival kitüntetve.

Házasságtörés is fordul elő a galambok közt és a nős Don Juan sem hiányzik náluk . . . tout comme chez nous.

Egy kutya nemeslelkűsége. A „Langmann Magazin“ írja, hogy egy újfoundlandi kutya meg egy dogge, valami csontért veszekedve egy hidon, beleestek a mély folyóba. Az újfoundlandi természetesen rögtön partra uszott, de a dogge nem követhette és belefult volna a vízbe, ha az újfoundlandi észre nem veszi a veszedelmét, mely vetélytársát fenyegette és vissza fordultva meg nem menti. Miután partra jutott a két kutya, barátságosan megcsóválta farkát és mindegyik külön elkotródott méltóságosan

A hű elefánt. Az angoloknak a mahrattokkal való küzdelmeikből a következő dolgot beszélik el: A mahrattok egy vén elefántot használtak zászlótartóként. Ura már a csata kezdetén holtan huliott le az elefánt nyakáról, melynek még az utolsó perczben megparancsolta, hogy álljon meg. Engedelmeskedve állt ott mozdulatlanul, míg vezére már rég egy halmaz lelőtt társa alatt feküdt, habár a csata mind hevesebben folyt. A mahrattok még folyton látván zászlójukat magasan lobogni, újra és újra körülötte csoportosultak és megnyerték végre a csatát, mert az elefánt türelmesen kitartott. Midőn a győztesek az ellenség üldözésére a mezőn keresztül rohantak, az elefánt fülét hegyezve várta a parancsot és minthogy azt nem kapta ott maradt a helyén. Urának szavára ezért 3 nap és 3 éjjel nem lehetett őt onnan elmozdítani. Végre elhozták a meghaltnak fiát, a kinek szavára és intésére aztán engedelmeskedett.

Életmentő kanári A *Königsberger Allgemeine Zeitung* írja: S . . . jómódu pilseni polgárnak van egy nagyon szelid kanári madara. A kis madár egész nap szabadon röpköd a szobában és rendszerint gazdája vállán tart pihenőt, hogy elvegye ennek szájából a jutalmát, t. i. egy darabke czukrot. S . . . nek az a rossz szokása van, hogy lefekvés után rendszeren szivarra gyujt. Ez a szokás nemrég életébe kerülhetett volna, ha kis kedvencze meg nem menti. Szájában az égő szivarral elnyomta az álom; takarója az égő szivartól tüzet fogott, az egész szobát fojtó füst töltötte be. A kis madár megérezte a veszedelmet, a mely gazdáját fenyegette; oda röpült hozzá és addig csipdészte csőrével ajakát, míg fel nem ébresztette mély álmából.

A féreg. *Darwin* írja egyik művében: „Egy szép nagy pázsitos lapályt látván, meg kell emlékeznünk arról, hogy bársonyos voltát, mely szépségét képezi, főkép a *féregnek* köszönheti, a melyek minden egyenetlenséget lassanként kiegyenlítettek. Valóban csodálatos gondolat, hogy egy ilyen füves térség egész fölülete féreg-testeken ment keresztül és hogy ez minden pár évben megismétlődik. Az eke a legrégebb és legfontosabb emberi találmányokhoz tartozik; de sokkal előbb, a mikor az ekének még híre sem volt, giliszta szántotta föl rendszeren a termőföldet. Kérdés, vajlon sok más állat van-e, mely a földgömb történetében oly fontos szerepet játszik, mint ezek az alacsony szervezetű teremtesek.“

A fülbemászó bogár. Az ismeretes fülbemászó nevű bogarról általában azt hiszik, hogy a gyümölcsnek nagy kárára vannak. Pedig ennek a fülbemászó még ha ki is van éhezve, akkor sem nyúl az almához; legnagyobb éhségében még a körtéből is nagyon keveset fogyaszt el; inkább hús evő rovar és növénynyel csak kivételesen él; ennélfogva több hasznot okoz, mint kárt, mertnem az almát hanem az almamolyt pusztítja.

Hirek.

A XI. nemzetközi állat-védő kongresszus f. é. augusztusában gyűlt össze *Berben*. Az összes művelt világ képviselőket küldött erre a kongresszusra, a melyre jövő számban még visszatérünk. A XII. nemzetközi állat-védő kongresszus 1896-ban, millenniumunk évében lesz és pedig *Budafesten*.

*

Kitüntetett állatvédők. A budapesti országos Á. V. E. választmánya dicsérő okmányokkal tüntette ki gyoroki Andrányi Mária urnőt nagyszámú taggyűjtésért; Neumann Adolf aradi gyáros urat, kinek kezdeményezésére Arad városában a taglózás eltiltatott és annak helyébe a leghumanusabb ölési módszer, a lőálarcczal való ölés behozatott; és Kohlbauer Ferencz tanár urat, kinek buzgó ügyszeretete a humanus intézmények iránt lehetővé tette, hogy Aradon egy állatvédelmi előadás tartható volt.

*

Távlovaglás és állatvédelem. Varsóban nemrég pár sportsmen 100 verstnyi távlovaglást rendezett, melynek szomorú eredménye az volt, hogy 40 ló közül 36-ot tönkrelovagoltak, a többi 4 ló pedig hosszu időre hasznavehetetlenné vált. A császári állatvédő társaság varsói osztálya az agyonkínzott 36 ló tulajdonosait törvény utján felelőségre vonta.

Rokkant lovak intézete. *Angolországban* pár héttel ezelőtt a Portlandi herczeg kezdeményezésére elhatározták, hogy pihenő házat építenek vén lovak számára. A gyűjtésnek e célra fényes eredménye volt: több mint 200,000 schillinget írtak alá. A felhívásban egyebek közt ez is állt: „A lónak élete átlag 35 évre számítható, ha jól el van tartva; igazságtalan minden ló életét legalább tíz évvel megrövidíteni; egy „hospital of invalid horses“ nyújt életök utolsó éveire a megérdemelt pihenést. „Boldog Anglia! Boldog állatok ott! A pénzben, de nem lágyszívűségben szegényebb linzi állatvédők más utat-módot találtak arra, hogy a szegény lovakatne fogják be egészen a végkimerülésig; dr. Knörlein primarius javaslatára negyvenketten a társadalom különböző rétegéből, összeálltak, pár forintot összeraktak, megvették a vénülő lovakat és — megették, a mint ezt Barth-Barthenheim Adolf Lajos gróf az Á. V. E. elnöke egyik megnyitó beszédében elmondta, melyet persze nem pár héttel ezelőtt, hanem 1847. július 26-án tartott Linzben, a mint a „Linzer Thierfreund“ f. é. 6. 7. számában olvassuk. Ebből kitetszik, hogy mai nap mégis jobb dolguk van az Á. V. Egyesületi tagoknak; most alig egy kis dijjal, némi érdeklődéssel és barátságos hozzájárulással szolgálják az Á. V. E. céljait. Étlapjukat nem merjük gazdagítani.

*

Állatkinzás és a hatóságnak való ellenszegülés miatt a berlini járásbiróság 132. osztálya pár héttel ezelőtt elítélte Hesse

Emil kocsist, ki lovát irgalmatlanul ütötte és a közbelépő rendőrt is bántalmazta, 3 havi fogságra. Az államügyész 3 hónapi fogságot indítványozott az ellenszegülés és 2 heti fogságot az állathinzás miatt, de a bíróság az egyik és a másik vétségért egyaránt 6—6 heti fogságra ítélte el. — *Svájcban* is nagyon szigorúan bánnak el az állatok érdekében, az állatkinzók ellen. Ime egy pár állatkinzás esetében hozott svájci ítélet: Zofingeni kerület: Nöthiger Izsák szolgát, a reá bízott vén, elgyengült lovaknak kegyetlen veréseért: 16 frank büntetésre; Aarai kerület: Favra Lajost egy tyúkon elkövetett kegyetlenségért: 7 napi elzárásra és 3 évi kiutasításra; Bodeni kerület: Lüscher és Rudolf R.-t nyolcz tyúknak ellopása és kegyetlen leölése miatt: 1—1 havi fegyház-büntetésre; Brenngarteni kerület: Jankalovitz József zsidó tanító szabályellenes metszéseért: 15 frank büntetésre; Bernkeim Dávidot egy tehén metszéseért: 10 frankra; Stänz Józsefet halak felnyársalásamiatt: 40 frankra; Brem Jánost egy tehenen elkövetett kegyetlenségért 10 napi börtönt; Koller Andrást, mert elkábító ütés nélkül leölt egy kis fiatal kecskét, 10 frankra; Zofingeni kerület: Gross Jakabot, ki egy lovat sokáig hagyott a hidegben állani: 16 frankra ítélték el. Nemrég pedig a zürichi városi tanács elutasította egy czirkusz-igazgató kérvényét, hogy előadásokat tarthasson, azzal az indokolással, hogy az *állatprodukciók nem egyebek, mint állatkinzások.*

90.000 forintos hagyomány. Negerle Miklós, a ki Castellivel 50 évvel ezelőtt a bécsi Á. V. E.-et alakította és azóta folyton tevékeny részt vett az állatvédelem eszméjének terjesztésében, 90 éves korában Bécsben elhunyt. Összes vagyonát, 200,000 forintot a bécsi Á. V. E.-nek hagyta, mely köteles a nemeslelkű ember hagyatékából több jótékony egyesületnek bizonyos összegeket kifizetni. Az Á. V.-egyletre tisztán 90,000 forint marad. Méltó követője Röck Szilárdnak, a nagy állat-barátnak, a ki 2 évvel ezelőtt történt elhunytá alkalmából 50.000 forintot hagyott a budapesti orsz. Á. V. E.-nek. Ugyancsak az országos Á. V. E.-nek hagyományozott nem rég Szirmay Johanna Kassán 1000 forintot; Matolay Frigyesné Bpesten pedig 200 forintot, irgalmuknak az állatok iránt ily nemes kifejezést adva.

*

Wrangel C. G. gróf most adta ki Stuttgartban, Schickhardt és Ebnernél, 4 kötetes művét „*Ungarns Ferdezucht in Wort u. Bild*“, melyben nemcsak a kistéri, bábolnai, mezőhegyesi és fogarasi, de sok magán lótenyésztő helyet is leír szakszeretettel és ismerettel, úgy hogy élvezetes olvasmánya lesz a hippologusnak, de még a laikusnak is.

Hasznos tudnivalók.

Lovak mentése tüzveszélytől. A multkori tüzveszély alkalmából újra hallatszott a panasz, hogy a lovakat az égő istállóból csak nagy nehezen lehetett kivezetni. Csak fel kell őket nyergelni vagy kantározni, aztán nehézség nélkül hagyják magokat kivezettetni. Ugyanazt eredményezik, ha vizes zsákkal vagy takaróval befedik a lovak fejét, hogy az égést ne lássák.

*

Aranyhalak védelme. Ezen fürge állatkák kecses mozdulataikkal sokaknak szereznek örömet, de gyakran megesik, hogy pajkoskodásaik alatt a tartóból kiugranak és a földön lelik halálukat. Ilyenkor rendszeren a macskát vádolják, hogy megette; pedig ez soha sem fogja ki a vízből és azért ártatlanul szenved büntetést érte. Az aranyhalak a tartóból való kiesését azzal lehet megakadályozni, hogy a haltartó fölé horgolt hálót alkalmazunk.

*

Elerőtlenedett marha lábraelállítása. Rosz takarmányozás mellett megesik, hogy a marha annyira leromlik, hogy nem tud saját jószántából talpra állani. Sokszor valami kórság is okozhatja ezt. A fekvő állat alá szekérodalt esusztatunk, melyhez hasa alatt úgy kötjük a marhát oda, hogy felállítva egy kicsit csüngjön rajta, ezután két istránggal és emberi segítséggel felállítjuk a szekérodalt a marhával együtt. Ha a szekérodal áll, az álló helyzetben az istrángoknál fogva meg kell erősíteni. Sokszor ez fölösleges is, mert ha egyszer a marha talpra van állítva, meg is marad a talpán.

(Az „Áll. Őr-ből.”)

*

A lovak meghülésének megakadályozásáról. Ha a lovak valamely nehezebb munka vagy hosszabb ut után teli izzadsággal bemennek az istállóba, nagyon könnyen meghülhetnek az izzadság gyors elpárolása által. Ezt megakadályozva, szükséges a lovat zombék-porral behinteni, a mely a szőrön ragad, felissza az izzadságot és megakadályozza a meghülést. Ha a zombék elszáradt le kell kefélni.

(Le Monde Moderne Mars 1895.)

*

Örömmel, vagy mondjuk: sajnálattal? értesülünk, hogy a mi buzgó rendőrkapitányunk, részint a hozzánk jutott feljelentések folytán, már több rendbeli büntetést szabott olyanokra, kik a madarakra lövöldöztek, fészkeiket bántották; lovakat és marhákat kinoztak, vagy túlterheltek, beteg állatokat teherhordásra befogtak vagy szárnyasokat gyötörtek. Kívánjuk, hogy minél hamarabb minél kevesebb ilyen alkalom nyujtassék.

1895-re tagsági díjukat eddig befizették:

Dr. Abt Antalné
Ajtay K. Albert
Dr. Ákontz Károlyné
Albach Gézané
Albert János unit. lelkész.
Andrásovszky nővérek.
Ifj. Andrásovszky Jani
Dr. Apáthy Istvánné
Br. Apor Istvánné
Babos Emilia
Br. Bánffy Albertné
" Bánffy Dánielné
" Bánffy Ernő
" Bánffy Ernőné
" Bánffy János
Barabás Árpádné
Baróthy Jenőné
Baróthy Margit
Dr. Békéssy Károly
Békéssy Lili
Gr. Bély Ákos főispán
Gr. Bély Fenczné
Dr. Bély Ferenczné
Benel Ferencz ügyvéd
Beregszászi László
Dr. Bernát Albert ügyvéd
Binder Laura
Biró Béla apátpl.
Bordásné Lorenz Mária
Boros György tanár
Bournáz Jánosné
Dr. Brandt József egy. tanár
" Brandt Jozsefné
Brandt Ella
Bregardt Jánosné
Dr. Bruckner Antal ügyvéd
Csernyánszky Ella
Csiky Emanuel
Dr. Csiky Viktorné
Csipkés Albert
Csipkés Ilona
Csipkés Mariska
Czigler Ignác tanár
Dr. Czikmántori Ottó ügyvéd
Dávid Antalné

Deáhy Albert ügyvéd
Dobál Antal
Éjszaki Károly vasuti főig.
Dr. Engel Gáborné
Gr. Esterházy Jánosné
Dr. Farkas Gézané
" Farkas Gyuláné
Fazakas József tanár
Br. Feilitsch Arthur
Fekete N. Béla
Fekete Pálné
Dr. Felméry Lajosné
" Ferenczy Zoltán egy. tanár
" Fischer Lajosné
" Gajzágó Antalné
" Gállfy Endréné
Gállfy Róza
Gámán Dezsőné
Dr. Genersich Antalné
Genersich Vilmos
Dr. Gergely Samu
Girsik János ny. erdőig.
Grün A. Lipótné
Dr. Gyalui Farkasné
Gyárfás Benedekné
Gyarmathy Miklósné
Hajos Gyula
Hajos János ny. min. tanács.
Haller Dezsőné
Dr. Hám Sándor igazgató
Herczeg Lajos főmérnök
Hintz György
Hirschfeld Sándor
Incze József ügyvéd
Incze Józsefné
Jakab László áll. orvos
Jánossy Zsigmond, post. titk.
Dr. Jenei Viktorné
Br. Jósika Andor
Jung Eliz
Dr. Kanitz Ágostné
Kanyaró Ferencz tanár
Kiefer István
Dr. Kiss Mórné

(Folytatjuk).

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

Széchy-villa
I em.

a hová a kéziratok, tudakozdások, előfizetések küldendőek.

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkeszti:

Széchy Károlyné—Lorenz Joséphine,

az Egyesület elnöke.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 1 frt. — kr.
Fél " " " 50 " "
Számanként " " 10 kr.

Első évfolyam.

Kolozsvár, 1895. október 1.

2. szám.

Jézus és az állatok.

Az állatok iránt való nemesebb érzést nem az állatvédő egyesületek kezdték hirdetni. Nem következik-e az önként például Darwin elméletéből, hogy ha az ember az állatország fejlődésének egy foka, nincs joga zsarnokoskodni ősei felett, a kik iránt természetszerűleg tisztelettel kell viseltetni.

Az állatok megbecsülésére a leghatalmasabb intő szöveget a biblia mondja és egy kis vizsgálódás után éppen a biblia tanít meg arra, hogy miért akadnak emberek, a kik kinozzák az állatokat s hogyan van az, hogy mások meg védelmezőleg terjesztik ki fölējük karjukat. Az első a közönséges, anyagi felfogás: az ó-szövetség embere; a második az emelkedettebb, tiszta szellemi felfogás: az új-szövetség embere.

Az ó-szövetség az a közönséges emberi, a hétköznapi, az inkarnált, hus-vér gondolkozásmód könyve; törvényei testiek, formái sablonok. Ezeket a törvényeket mind be lehet tölteni, ezek szerint lehet valaki igaz ember, az volt Jób is. Az új-szövetségben csak egy volt bűn nélkül való: Jézus.

Az ó-szövetség gondolkozás módja Jeruzsálem pusztulásávanem púszult el, a míg emberi törvények lesznek, állni is fog, hogy a büntől tartson vissza, de nem azért, hogy a jóra megtanítson, az az új-szövetség hivatása.

Az új-szövetség tagolatlan, mindeneket átfogó, átszellemítő és felemelő világnézet. Tagolatlan, mert nincsenek paragrafusai, csak egy parancsa. Ismételten mondja Jézus: . . . ez a törvény és a próféták. Mindeneket átfogó, mert állépvé a faj szűk határait az emberiség egyeteméhez szól. Mindeneket átszellemítő, mert minden földi dolognak erkölcsi jelentőséget tulajdonít, az embert minden teremtménnyel erkölcsi vonatkozásba hozza. Mindene-

ket felemelő, mert mindenknek erkölcsi értéket ad, minden dolgot az ember magasabb rendeltetésével viszonyba hoz.

Ha így áll a dolog, kimaradhattak-e Jézus világnézetéből az állatok, ezek a teremtmények, melyek az emberhez legközelebb állnak?

Lehetetlen észre nem venni, milyen mély hatással volt az állatok élete az ifju Jézus lelkének fejlődésére. Hányszor használja tanainak magyarázása közben például az állatokat: Tekintsetek az égi madarakra, azok nem vetnek, nem aratnak, a ti mennyei atyátok mégis eltartja őket... A legegyszerűbb logika segítségével ki lehet mutatni, hogy azok az égi madarak Jézus világnézetében igen közel állottak az emberhez, hogyha tanításában például állítja az emberek elé.

De azt mondhatná valaki, hogy másutt is szerepel az állat a vallásos világnézetben, ime ott van az egyiptomiak szent bikája, vagy ime a görög hitregék szinte nyüzsögnek az állatoktól s maguk az istenek öltének föl állati alakot. A mint a természeti vallások állatkultusza már meghaladott álláspont, nem lesz-e az Jézusé is?

Hogy miért nem, annak oka a következő:

A természeti vallásokban az állatok rangja, bárha istenek jelennek is meg bennük, legtöbbször igen alacsony, mert Zeus nem azért közeledik bika alakjában Európához, hattyualakjában Lédához, hogy a bikának, vagy hattyunak *jelentőséget* tulajdonítson, hanem, mert meg van győződve, hogy ilyen alacsony mében nem ismerik meg az istenek királyát. Az állatok szerepének itt erkölcsi jelentősége nincsen; költői képek, jelmezek osupán.

Egészen másképp áll a dolog a kereszténység alapvető könyvének világnézetében. Itt a lélek nem azért jelenik meg galamb alakban, hogy fel ne ismerjék s Jézus azért az isten báránya, mert *ennek az állatnak* szelid türelmét viseli lelkében.

A keresztény világnézetben az állatok szellemi, erkölcsi jelentőséggel bírnak, *értetni* segítenek isten mindenható hatalmának működését. Mózes, az ó-szövetség, a törvényszerű világ nagy lángesze lerombolja az oltárt, melyen a borju képe állt, a mint a közönséges ember szűklátókörében, ha nem képes az állatoknak erkölcsi jelentőséget adni, pusztítja azokat: de Jézus felemelő például állítja oda az égi madarakat, mert a kereszténység mindeneket átfogó világnézete számára nem létezik olyan dolog, a mit figyelmen kívül hagyhatná, a keresztény emberre nézve mindennek erkölcsi jelentőséggel kell bírnia.

Sajnos, a nagy többség ma is éppen úgy, mint Jézus korában a szűklátókörű, közönséges emberi felfogásban él, de erős lélek adatott a jóknak s Pál apostol szava hangzik feléjük: ég és föld elmúlnak, de megmarad a hit, a remény és a szeretet, e három, ezek között pedig a legnagyobb: a szeretet.

Hamvas József.

Ha ellenséged szamarát terhe alatt leroskadni látod, ne menj el mellette, hanem vele együtt segítsd felemelni.

II. Móz. 23, 5.

A rab gólya.

Árva gólya áll magában
Egy teleknek a lábában,
Felrepülne, messze szállna,
Messze, messze,
Tengerekre,
Csakhogy el van metszve szárnya.

Várja, várja, mindig várja,
Hogy kinő majd csonka szárnya
S felrepül a magas égig,
Hol a pálya
Nincs elzárva
S a szabadság honja kéklik.

Tűnődik, fél lábón állván,
El-elúnja egyik lábán,
Váltogatja, cserélgeti.
Abban áll a
Mulatsága,
Ha beleún, újrakezdi.

Őszi képet ölt a határ,
Nincsen rajta gólyamadár,
Egy van már csak; ő az árva,
Mint az a rab,
Ki nem szabad,
Keskeny ketreczébe zárva.

Szárnya mellé dugta orrát,
Messze nézne, de ha nem lát!
Négy kerítés, négy magas fal:
Jaj, mi haszna!
Bár akarna,
Kőfalon nem látni által.

Még a darvak hátravannak,
Mennek ők is, most akarnak:
Nem nézi csak hallja őket,
Mert tudja jól
Ott fenn mi szól,
Ismeri a költözőket.

Még az égre fölnezhethet,
Arra sincsen semmi kedve:
Szabad gólyák szállnak ottan
Jobb hazába;
De hiába!
Ott maradt ő, elhagyottan.

Megkisérti egyszer-kétszer:
Nem bírná-e szárnya még fel;
Hej, dehogy nem bírná szárnya,
Csak ne volna
Hosszu tolla
Oly kegyetlen, megkuszálva!

Árva madár, gólya madár,
Soh'se nő ki tollad, ne várd,
Soha többé, fagyos télig;
Mert, ha épen
Nő is szépen:
Rossz emberek elmetélik!

Arany János.

*

Jó és nemes emberre nézve nemcsak a felebaráti szeretet
szent kötelesség, hanem a könyörület oktalan teremtmények
iránt is.

Newton.

*

Nem tökéletes civilizáció az, mely Istennek néma és te-
hetetlen teremtményeit kizárja az embernek könyörületéből.

Victoria, angol királynő.

László főherczeg és kutyái. Az oly kedves és, fájdalom, oly korán elhunyt László főherczeg életéből betegsége és elhunyt alkalmából a sajtó sok kedves apró-ágot közölt, melyek a fiatal fejedelmi halott emlékét még jobban belevésik az emberek szeretetteljes emlékezetébe. A „*Fővárosi Lapok*”-ban olvassuk a következő kedves tréfáját: A kis főherczegnek a legnagyobb öröme telt nagyszámu kutyáiban. Ezeket annyira szerette és dédelgette, hogy még a dobos-tortát is megosztotta velük. De megkövetelte, hogy cselédei is becézzék kutyáit. Mivel pedig a szakácsnéknak és a szobalányoknak kisebb gondjuk is nagyobb volt, minthogy a Hektorokkal és a Castorokkal osztozkodjanak, tehát László főherczeg akárhányszor megtette azt a tréfát, hogy kiszaladt összes kutyáival a konyhába és ott a cselédség szeme láttára csak úgy húzgálta ki a cselédek fazekáiból a csirkenyakakat és kacsa-zombokat és odadobta a kutyáknak ezekkel a szavakkal:

— Nesze Hektor, ezt neked adja a Zsuzsi; neked meg Castor a Kati küldi jó szívvel ezt a kis becsináltat.

Az állatokkal való bánásról New-Yorkban Liebknecht Vilmos német birodalmi képviselő így nyilatkozik „Pillantás az új világba” című művében: Különösen nevezetes a hangtalanság, melylyel a kocsizás történik, semmi ostopattogtatás, szítók, ordítás, ütés nem hallszik. Az amerikai lovát nem veri. Az a szó szoros értelmében szófogadó. Sohasem láttam engedelmesebb lovakat. A nevelés művészetének diadala az, melyből az emberek és népek nevelői sokat tanulhatnak. A verés csökönnyössé tesz. Mentül több a verés, annál nagyobb a csökönnyösség; csökönnyössé tett lovak, emberek és népek pedig ki szoktak rúgni. A kedélytelen amerikai (e vonása az angollal közös) állatok irányában rendkívül humánus. Embertársát nem, önmagát legkevésbé kiméli, de lovát kiméli és ebét, macskáját gyöngéden ápolja. Ugy itt, valamint Londonban a macskák bámulatosan szelidek és bizalmasak, nem úgy, mint nálunk, mert minékünk, legalább ifjú korunkban, az a sajátságunk: üldözni és verni minden macskát és kutyát, melyet találunk.

Az angol királyné szamarai. Az angol királyné egy alacsony, két szamár által vont hintóban szokott sétakocsizni, s egyáltalában jobban szereti a szamarakat, mint a lovakat. Mikor kormányzatának jubileumát ünnepelte, a londoni kofák egy pompás számmal kedveskedtek neki. Az agg uralkodónőnek nagy kedve telik szamaraiban és két legszebb szamarát külföldi utjain is magával viszi. Egy barnaszőrű füles, a mely a Jaquot névre hallgat és melynek fehér orra van, a királyné kedvence. Egy másik pompás szamár pedig, melyet Wolseley Lord vásárolt Kairoban a királyné számára, a királyi dédunokák kocsiját húzza.

Drága kutya. A mostani czár trónörökös korában 725 font sterlingért, (7250 forintért) adott el egy vizslát. North angol ezredesnek. E vizsla fivére még most is a czár birtokában van; 10,500 frtért vette.

A kedély képzéséről.*)

Wellmer Meta után Városi Málvin.

„Az ember kedélye annak sorsa“, mondják nagy költőink; s valóban a milyen különbözők az emberek viszonyai, annyi-féle nyilatkozatait ismerjük az emberek kedélyének: a könnyelműség, vidámság, roszkedv, kedvtelenség, felfuvalkodás, életuntság, kétségbeesés — mindezen indulatok megannyi kinövésai a kedélyéletnek és természetes, hogy a vidám kedélyű ember sokkal boldogabb, mint az, a ki borus, a világot sötét színben látó kedélyiyyel van megajándékozva.

A kedélyképzés fontos kérdése tehát kiváló gondot érdemlő ügye korunknak.

Tömeges panaszat, mely itt-ott rémület-kiáltássá válik, hallunk az évek óta *növekedő szívtelenség* ellen. Különösen növelik e szívtelenséget a háborúk, melyek szinte egy európai nemzetet sem kíméltek meg. „A harczai zajban hallgatnak a muzsák“ és több más is elnémul vele, a mi szép, szelid és nemes.

Azon eszmény, hogy az egész emberiség egy testvéri viszonyban élő nagy családot képezzen, csak úgy lehet valósággá, ha a *gyermeknek szívébe* a legzsengőbb koruktól fogva rokonérzelmet csepegtetünk a világ *összes* teremtményei iránt; az állatok és növények iránt is, melyek az emberek védelmére szorulnak. Tanulja meg a gyermek a vele együtt létező teremtményeket *öröme és részvéte tárgyaként* is tekinteni, nemcsak saját élvezetére és javára használni fel.

Amaz érmeken, melyekkel több német állatvédő szövetség kitünteti azokat, kik a házi állatokkal való jó bánásmód által arra érdemesek lettek, az áll, hogy *az állatokkal való zsarnokoskodás megkeményíti a szívet az emberek iránt is.*

Ennek következtetés igazságát ösztönszerűleg érzi mindenki. Miután a gyermekek gyenge testalkatuknál fogva sem egymás iránt, sem pedig felnőttek irányában nem kegyetlenkedhetnek, önzés és könnyelműségből igen gyakran zsarnokok az állatokkal szemben. A jó nevelés első lépése a kedélyképzésben: humanitást tereíteni a gyermeki kebelben az által, hogy rokon érzelemre ébresztjük őt *az állatvilág iránt.* A kedély képzésnek ezen jelentékeny eszközét eddig nagyon elhanyagoltuk.

Európai civilizációtunk magaslatairól büszkén szoktunk a nem-európai pogány népekre letekinteni, pedig ha közelebbről vizsgáljuk pl. a budhaismus tanait, azt látjuk, hogy több czikkelye van annak a kedély és szív nemesítésére, mint nekünk, és mi sok tekintetben durva embereknek tűnünk fel előttük. A budhaismus tanítja: „*Minden rossz, melyet valamely élőlényen elkövetsz itt a földön, téged talál a halál után további lételeddben s te oly lény gyanánt*

*) Az „Állatok Óré“-ből.

születendel, a minőt megbántottál és hasonló bántalomban fogsz szenvedni.“ A részvét az első erény, melyet az alapító követőinek gyakorlásul ajánl.

Habár a lélekvándorlásban nem hiszünk, de egy örök igazátság-szolgáltatásban hiszünk és abban, hogy tetteinkért felelősek vagyunk.

Schopenhauer és Rousseau erre nézve azon elvet hangoztatják, hogy „a legrészteltetesebb ember a legjobb“, mely részvétet idegen jólétre és fájdalomra és az erkölcstanért való önzéstelen feláldozásra kívánják alapítani. *Jean Paul* feddőleg lép fel ellenünk, midőn mondja: „Az indus többre becsüli a növények életét, mint mi az állatainkét“ és falánkságunk fölött álmélkodva, eme sohaj tör ki kebeléből: „Istenem! az állatoknak hány kínos órájából tákolja össze az ember egy inyencz perczeit!“

Tehát a valódi műveltségben sok jót és szépet tanulhatnánk a nem keresztény népektől. Nemcsak, hogy a beteg állatokat kórházban ápoltatják, hanem az állatokkal lényegében máskép, sokkal jobban bánnak, mint mi. Egy francia tudós, ki több évig tartózkodott Japánban, beszéli, mily kimélettel viseltetnek a japánok házi állataik iránt. *Soha sem jutna nekik eszükbe egy teherrel megrakott lovat korbácsütéssel illetni; csak barátságos biztatással és simogatással igyekeznek az állatot kitartásra ösztönözni*, és az okos állatok minden erő-megfeszítéssel törekednek feladatukat teljesíteni. Ujabb tudósok, különösen épen *Schopenhauer*, azt a szemrehányást emelik a kereszténység ellen, hogy nem szab az embereknek bizonyos mértéket az állatvilághoz való viseletökre nézve. Fordulnak ugyan elő a bibliában egyes részletek, melyeket az Európában szokásos állatkinzás ellen szövegül fel lehet használni és magyarázni. Ha valóban hiány mutatkoznék e tekintetben a keresztény erkölcsökben, úgy a lelkészek és tanítók mulasztották el az állatok, mint a körülöttünk élő teremtetések iránt tartozó kötelességeinkről beszélni, pedig épen itt nagy tere nyílik a kedélyképzésnek és humanitásnak, melynek ápolását a szülőknak és tanítóknak nem lehet eléggé ajánlani. A legujabb kutatások szerint nem oly nagy az ür, mint eddig képzeltük, mely az embert az állatoktól elválasztja. Darwin az állatok kedélymozgalmairól írt könyvet; a ki pedig Scheitlin „az állatok életéről“ czimű remekművét olvassa, az be fogja látni, hogy az állatok gondolkozásban, megfontolásban és gyengéd érzelmekben sokkal közelebb állanak és hasonlóbbak az emberhez, semmint azt „a természet önhitt ura“ eddig képzelni vagy megvallani merete volna.

Igen, némely erény u. m. a hála, a hűség, az ételek és italok élvezetében való mértékletesség, a fájdalmakban és betegségekben való kitartás és egyebek tekintetében sok állat megsegényithetné az embert. Ilyenmü vizsgálódások birhatták Nagy Frigvest arra, hogy kedvencz állatairól azt mondja, miszerint azok az emberek minden erényével bírnak, azok gonoszsága nélkül.

Szomorú világot vet mivelődésünkre és erkölcseinkre az, hogy a mivelő Európában csak ebben a században gondoltak arra, hogy

az alánk rendelt társteremtések tagadhatatlan jogait törvényes védelmezés által az állatvédő egyesületekben rendszeresítsék.

Már a *a gyermeknél* sok gonosz hajlamot kell leküzdenünk s valamint lassu viz partot mos, úgy a gyermek lelkét meg lehet csiszolni gyakran alkalmazott figyelmeztetés és jó tanok által.

Házi állataink, a gyermekek ezen türelmes játszótársai által költhetünk az ifjuságban *szivélyes, barátságos részvétet az állatvilág iránt*. Szoktassuk rá már a kis gyermeket, hogy a körülötte mozgó, lizelkedő macskának is, mely halk nyávogással nyilvánítja éhségét, juttasson eledeléből és *soha* se engedjük büntetlenül kizozni és nyakgatni az állatot.

Domitján kegyetlenkedéseit az emberek iránt abból származtatják, hogy gyermekkorában legyeket fogott s azokat tükre szurva, kizozta. A szelid kinézésű *Lafarge* asszony gyilkosságát csak azon körülmény tette hihetővé a bírák előtt, hogy kis korában nagybátyjának egy kedvencz kanári madarát megmérgezte.

Mostanában, előttünk majdnem megfoghatatlannak tűnik fel amaz atheni fiu esete, kit halálra ítélték, mert egy az Aeskulap templomában fészkelő verebet agyonütött.

Sestos városában pedig emlékszobrot emeltek egy sasnak, mely gazdájának halálakor a máglyára rohant s ott vele együtt égett el. Pedig ma is hallunk hasonló vonásokat az állatoknak az emberekhez való haláljáról és hűségéről.

Sőt az oly állatok is, melyek iránt felelemmel, úgyszólván ellenszenvvel viselődünk pl. az egér, a pók, közelíthetnek a gyermekekhez, ha érdeket költünk irányukban. A mese a kis egérről, mely az anyától czukrot kap fiai számára, éppen nem költ félelmet a gyermekekben az egér iránt. Burns „a mezei egérről“ irt költeménye a felnőtteket is gondolkozásba ejtheti az emberek-feldúlt viszonya fölött az állatvilághoz. A pókról is sok jellemzetest beszélnek.

Angol és német állatvédőink számos ilyen elbeszélést gyűjtöttek össze és nyomattak ki s igen olcsón, sőt kívánatra ingyen osztogatják szét. Ezen könyveknek egy *iskolai könyvtárból* sem volna szabad hiányozniok.

Az állatvédő-egyletek mindent elkövetnek, hogy a könyvrületeség magvait elhintsék a *gyermek szivébe* az állatok iránt, mely talaj sokkal dúsabban terem, mint a felnőttek már megkérgezedett érzülete.

De nemcsak állatvédőegyletek iratai kötik lelkünkre az állatokkal való jó bánásmódot, hanem újabb írók: mint *Michelet*, *Champfleur* egész könyveket irtak és általános érdeket keltek az állatok életmódja iránt, azok tanulékonyasága, tehetségei és bámulatos ösztönének leírásával.

Be kell bizonyítanunk a gyermekeknek, hogy a vadászat nem kiválóan szükséges és mint mulatság éppen kárhoztatandó; ugyszintén a halászat is.

A galamblovészlet, lófuttatások, *az állatok kivégzése, nem a gyermekeknek való látványok*, de igenis felemlíthetők nekik az indusok,

kik csupán növényi eledellel táplálkoznak. *Nem kellene megengedni*, hogy a gyermekek gombostűre feltűzve, állatgyűjteményeket készítsenek, hol nagy kinok között annyi állat pusztul el, hanem öljék meg előbb azzal, hogy borszeszt öntenek rájuk. Különbözik a felnőttek példája nagyon hat a gyermekekre. Hogy ez mennyire igaz, számtalan eset bizonyítja. Megtörtént már az is, hogy spanyol gyermekek egyik társukat tolikéssel agyonszúrták, kedvencz játékukat: a bikaviadalt játszván, mert egész éven át szenvedélylyel hallják említeni a felnőttektől ezen viadalokat.

Viktória királynő pedig a nemzetközi állatvédő congressuson azon indítványt téteté, hogy a vivisekciókat szüntessék meg.

Az állatvédelem eszméjét különösen a szülőknek és tanítóknak, kiválóan pedig az anyáknak kell felkarolniok.

A XI. nemzetközi állatvédő-kongressusról első számunkban csak pár szóval emlékeztünk meg. Íme rövid szavakban a Bernben tartott gyülekezet főbb pontjai: Részt vettek benne 114 állatvédő-egyesületnek közel 200 kiküldöttje, köztük 20 hölgy; képviselve volt: Németország 60, Sváicz 13, Franciaország 14, Olaszország 7, Ausztria-Magyarország 7, Svédország 3, Oroszország 2, Angolország, Hollandia, Norvégia, Dánia, Spanyolország, Délamerika és Ausztrália egy-egy á. v. e.-tel. Tárgyalták a vándormadarak védelmét; az állatok zsidó ritus szerint való leölését és a kegyetlen leölési módot általában; a marhaszállítást, élveboncolást; az összes á. v. egyesületek közt létrehozandó jobb irodalmi összeköttetést stb.

A madarak magas életkoráról. Az Oroszországban megjelenő „Revue de l'art vétérinaire“ közlöny azt a kérdést tárgyalva, a melyet az Ornithologusok még nem döntöttek el véglegesen, t. i. hogy vajjon nem a madaraknak van-e, az összes állatok közt, a leghosszabb életök, ezeket írja: Hogy a hattyu közel 300 esztendeig él, bebizonyítottnak vehető. Knauer azt állítja az ő „Der Naturhistoriker“ című művében, hogy 150 éves sólymot látott; és szintúgy a sas, meg a kánya nagyon soká élnek. Knauer beszéli el azt is, hogy 1819-ben Berlinben egy tengeri sas mult ki, melyet 1715-ben, azaz 104 évvel ezelőtt megfogtak, körülbelül 10 éves korában. Egy fehér fejű kánya 1824-ben hunyt el Schönbrunnban, 118 évi fogság után. Tengeri- és mocsár-madarak túlélnek a legidősebb embereket. Kacsák és kakukok is nagyéletűek és nem ritka eset, hogy egy-egy holló a 100. évet is elérte. Csókák melyek szabadságban nagy kort élnek el, ketreczbe vagy kalitkába zárva, alig viszik 25 esztendeig. A házi kakas 15 éves, sőt 20 éves is lesz, ha jól tartják. A szegény galamb pedig általában véve 10 évig él; a legkisebb galambfajok tovább is. A csalogány kalitkába zárva alig él 10 esztendeig. Végre a kanári madarak a fogságban csak 12—15 évig élnek, míg hazai szigeteiken több tuczat évet érnek el.

Az állatok lelki világából.

A hajótörött és kutyája.

Irta: *Carmen Sylva*. — Fordította: *Veress Endre*.

(Carmen Sylva szép balladájának „A kutya-tető”-nek csak egy részét adjuk itt: a hajótöröttnek és kutyájának megható rajzát. Egy vén angol beszéli el, hogy 17 éves korában hajótörést szenvedve, egynehányan a mentő-bárkákból napokig a „végtelen hullámjáték felett” hanyódtak. Ivóvizük is már elfogyott és az elbeszélő hű kutyája, mely vele ugrott le a süllyedő hajóból a mentő-bárkába, éjjel-nappal vigyáz rá és eszméletre térítí nyafdosásával. Csak öten maradtak hátra, a többi mind meghalt, ember-ember után.)

És végre-végül földet láttunk, azaz, hogy alélt lelkünkkel, kimerültségünkben csak hittük, hogy közelünkben lesz . . . Utolsó erőnkől ovezünk tovább, csolnakunk megy, halad; fejünk nehéz, kezünk lankadt és mégis vagy tán épp ezért, elérjük célunkat! Csakugyan föld volt, de száraz, kihalt, kopár és egyetlen gyenge vízér sem csörgedezett le pusztá völgyébe.

Kiszállva, lerogytunk mindnyájan; sirtunk keservesen: „Hát szomjan kell halnunk!” Meglátja ezt kutyánk; okosan körülnéz, keres, szaglál és figyel. Aztán prüszszögve elszaladt s nemsokára felhangzott rövid, szakgatott ugatása. Mindannyian megértettük! Friss nyomra talált — kiáltók — s reszketve követtük. Egyszerre megállunk; ő elkezd dühösen kaparni, furni, lábával rugkapálva a földet félre és ime egy vizsugár. S a hű állat megmentett a biztos haláltól! Utunkat gyalog tettük meg, kutyánk mindig előtünk járt, ide-oda futkosott s ha néha meg-megállt, mindig vizet talált.

De borzasztó! Társaim már mind annyira ki voltak merülve, hogy nem használt a víz sem; egy-egy sohaj hangzott fel ajkukról, aztán tompa esés s lerogytak a földre, örök nyugalomra. Így hagytak el barátaim és most már csak kutyámmal maradtam egyedül. Mi erőnk lehet kettőnknek a sorssal szemben, gondolám? Hisz utoljára, előbb-utóbb mi is csak tönkre megyünk itt!

Mélyen, kimerülten aludtam a sötét, néma éjben; kutyám elítem feküdt s úgy őrzött folytonosan. De egyszerre elkezd ránkizigálni, és hangos, dühös ugatása azonnal felébreszt. Pislogtam csak, de észrevettem azt a két fényes szemet, mely a sötétben reám meredt. S eszembe jutott mindjárt édes atyám mondása, hogy ha egy vadállat fenyeget, vess homokot szemébe s ez biztosan eltávolítja tőled. Fogom magam, két egész marék fővényt dobok az izzó szempárba és valóban előttem ágaskodik, hanykolódik egy óriási állat. Egy hatalmas *Boa constrictor* volt s mióta mérges sziszegését, fényes pitykés hátát láttam, nincs sehol többé pihenő maradásom. Gyorsan és mégis észrevétlenül suhogtam

odább a csillagok fényénél, kutyám pedig utánam szökve; száraz arczomat nyalogatta. Megszabadultál! mondja néma tekintete. Reám támaszkodva, mindenben hidd el, hogy életed és sorsodat legjobb barátodra bízad!

De a partvidék elhagyatott, üres maradt; semmi élet, egy lélek sem sehol! Kedves állatom, nem bírom tovább — szóltam; eljött az idő, hogy én is bajtársaim után menjek! Aztán egy kis csendes öbölben, hol alig hallszik a hullámverés — kerestem magamnak egy sziklaaljban árnyékos helyet, melyre meghalni le is feküdtem. Itt elszenderedtem, de fülemben oly kirivón zúgott valami, mintha a tenger nyögne a vihar korbácsa alatt és mégis a sötét éj tisztulni látszott. Mert csakhamar ütemszerű locsogást hallottam, hasonlót az evezők okozta zajhoz és úgy rémlett, hogy ez talán a kietlen sziklapartról jön vagy még inkább, csak saját szivverésem lehet?

Mégis Istenem! Az evezősök jönnek, már kiszálltak, de bizonyára nem vesznek észre; nekem meg nincs már többé hangom se, kezem meg ólomnehéz. Szent Isten, mit tegyek, hogy legalább kiálthatnék nekik? Borzasztó kínos gyötrelmem . . . És ekkor újra csak kutyám segít, rekedt száraz hangján csaholva néhányat. Erre teljesen besötétedett körülöttem, fáztam, mintha hideg lenne a levegő és kutyámmal együtt sok ezutáni napról még csak fogalmam sem volt. Az a gondolat, hogy itt kell vesznem, önkivületbe ejtett, pedig a vizért jövő hajóslegények szerencsésen mégis észrevettek és gyorsan visszatérve hajójukra, minket is magukkal vittek s úgy gondoztak, mint akár egy beteg gyermeket szokás.

Az orvos sörbe mártogatott kenyérmorzsákkal tartott, egyebet nem volt szabad adni, hisz négy álló napig feküdtünk magunkon kívül, halálos betegen. Hogy mily édes dolog élni bármily körülmények közt, azt most éreztem legjobban és midőn tapasztaltam, hogy jó emberek is vannak a földön, nevettem — sirtam meghatottságomban. És mikor szabad volt már beszélni, el kellett mondanom minden áron történetemet. Csak tizenhét éves voltam s így jól tudtam azt, pedig nyomorom élethosszúnak tetszett és még sem voltam még agg! Hajam még csak nem is szürkült s így élénken beszélhettem el szerencsétlenségünket. És valahányszor ezt tettem, Tomot — kutyámat mindig dicsérték, csodálták, csókolták és nyalánkságokkal tartva; utoljára kerekre hizlalták.

Mikor felépültem teljesen, tovább vittek még egy darabig, míg egy városkához értünk, mely Afrikában volt; hol egy egész évig maradtam. S milyen szép év volt ez! Sohasem ápoltak sehol oly jól haláltusám után (s ezt nem felejtettem el), mint e kis ház ura és asszonya. Édes anyám felől kérdezősködtek . . . szemek megteltek könnyekkel s mondhatom, hogy meglágyították, felvidították újra szivemet. De ugyszólva kutyám volt az ur e házban. Hire s történetem ismeretes lett; messziről jöttek meglátni benne a hőst és neki méltán még csak a babérkoszoru s

a fönséges járás, fejedelmi viselet hiányzott dicsőségéből. Nem is beszéltek rólam soha egyedül; hanem szájról-szájra járt, hogy bárhol lennék is, azt mondják reám: nézzétek Dearbourn-t s kutyáját!

Tavaszzal végre megjött az Amerikába menő legelső hajó s midőn elbucsuztam, mennyire sirtak és fájlalták, hogy itt hagyom őket. Otthon legelső kötelességem volt a hajógazdához menni, kinek, mióta hajója elveszett, se éjjele, se nappala nem volt. Vonakodva léptem be hozzá. Ép fürdésnél találtam, két lába a vízben lógott és mikor felpillantva észrevett, ujjongva elibem ugrik, mintha az esemény nem szomorú, de valóban szerencséje lenne. Kezében egyik harisnyával, cipőjével szökött fel helyéről és keresztül szaladva velem szobáján, szinte agyon nyomott. — Előbb nem értém örömét, azt hittem megőrült, de aztán maga világosított fel, a következőkkel: „Igaz-e, hogy te láttad hajómat elégni? S te egyedül jössz vissza? (Én némán igent intettem.) Így, te az örültség széléről mentettél meg. Én Istenem, mily nagy boldogságot értem el! Nem vagyok s nem leszek többé szegény ember, mivel kimondhatom s bizonyítékkal esküdhetem a végső valódi igazságot és így majd megfogják fizetni legalább káromat. De hol a kutya? Isten áldja meg benne azt, ki a halál sirjától megmentett! Lelkem megújodik örömeiben. Lelkiismeretem nyugodt, tiszta és ismét büszkén, felemelt fővel állhatok a világ előtt!”

Még egy napi járás volt édesanyámgig innen; de vajjon, hogy kezdjem? Miként jelezsem neki megérkezésemet s azt, hogy még életben vagyok? Halkan, lábujjhegyen léptem a szobába. Szegény meggörnyedve ült a kályha előtt, az utolsó darab szén halvány világításánál és csak úgy sirt magában... Erre egy nedves, hűvös orr billenti el kezét arczáról (a kutya jól feltalálta magát), melyet vele eltakart és Tom nyaldosta szerényen, részvételtjesen szeméit, mintha csak azt mondaná: Ne sirj többé, ne busulj! És anyám reszketve feláll s felkiált: „Ő az, az ő kutyája ez! De te, ugy hiszem nem jössz egyedül haza? S mond csak, egészséges fiam?” Most én is beléptem és közel menve hozzá, letérdeltem. Aztán szóltanul megcsókoltam kezét és karjaimba zárva őt, sokáig álltunk úgy.

A kutya olyan, mint egy ember. S ha ezentúl-el kell valamerre vitorláznom, mindig otthon hagyom és ő hűségesen anyám mellett maradva, soha sem hagyja el.

Egyszer újból elmenve, sokáig kimaradtam és midőn visszatértem, egyiket sem találtam otthon... Erre a templomhoz mentem és kutyám csakugyan itt hevert a nagy kapu előtt. Mindent megértettem szeméből és mégis, mily okosan magyarázott ő is. Fenhangon nyöszörögve ugrott nyakamba s csaknem, hogy megölelt. Így bámult hosszasan reám és üreges szeméből könnyek, valódi könnyek pergették alá...

Most már vén, alig tud járni is, a házat sohasem hagyja el, de gyakran mellém fekszik a lábamhoz, aztán mereven reám

néz, néz és — beszél Ilyenkor ólönken beszélünk a hajóégeről, a forró nyári égről, multam és szenvedéseimről s ó kezemre hajtva okos fejét, jelenti, hogy még jól tudja az egészet. Sirt is szemeltem ki már neki, rajta szép büszke sirkövel, melyre aranybetűkkel vésetem mindazt, mit kutyám tett. És hogy ha hűségért, szelidségért nem eresztenék be a menyország kapuján, ugy nem bánom, Tomommal együtt a bejárat előtt maradunk!

Betanított ökör a katonasor előtt. A „Berliner Tageblatt“ban olvassuk: Félévvel ezelőtt G. ulánus hadnagy fogadott, hogy 6 hónap alatt annyira betanít egy ökröt, hogy a csapat előtt ellovagol vele. A múltkor elővezették az ökröt egy sereg lovas tiszt előtt az ulánus-kaszárnya lovagló iskolájában és eleinte úgy látszott, hogy G. hadnagy meg fogja nyerni a 2000 márkás fogadást. A fiatal, intelligens állat meglehetősen remonte-ló módra járt, hol lépésben, hol ügetve jobbra és ügetve balra lovasa (vagy mondjuk: ökröse?) minden czombnyomásának engedelmeskedve, de — és ezzel el volt veszve a fogadás, nem volt képes voltban nyargalni t. i. 6 lépést egy körben. Ennek daczára a hadnagy ur meglehetősen elégedve a dressurával; mert ez az első eset, hogy ökröt annyira tudtak vinni, miszerint kevés tempó kivételével, egy paripának teendőit végezte volna.

Kigyó-mutatványok. Az állatsereglet tulajdonosai nálunk leginkább azzal hiszik a közönséget vonzani, ha kiéhezett kigyók etetését élő nyulakkal nyilvánosan eszközlik, mint a multkor kincses Kolozsvárban hirdették és meg is történt volna, ha a hatóság az A. V. E. kérésére e mutatványt idejekorán meg nem tiltja. Ugyanakkor Berlinben is adtak elő kigyó-mutatványokat, de egész más, szelidebb fajtájukat. A Castan-féle Panoptikumban ugyanis *Miss Salambo* lépett fel kettős minőségben, mint pályanyertes szépség és mint kigyószelidítő. A fiatal hölgy mind a kettőben elragadta a közönséget. A reptiliák nagy „bensőséggel“ simultak a fiatal hölgyhez és körül fűzték szép derekát, sőt „puszit“ is adtak neki parancsára. „Semmi csoda, hogy a vadállatok is megcsókolnak egy pályanyertes szépséget“, mormogta egy ur a nézőtérből, a ki ugy látszik irigy volt — a kigyóknak szóló általános elismerésre.

A hasznos kerti rovarokról. Schilling Henrik báró egy kis könyvecskét irt, melyben óva int a hasznos rovarok pusztításától. A természet ismerete, írja, népünk szélesebb köreibén, felette csekély és így történik, hogy a leghasznosabb rovarokat, mint a fülbemászót, a fapoloskát és egyéb bogárkákat elpusztítják. Az illusztrációkkal diszitett könyvecske, melynek czime „die Schädlinge des Obst u. Weinbaues“ az Ódrai Frankfurtban jelent meg Trowitzsch et Sohnnál. Ára 80 fillér.

Hasznos tudnivalók.

A szemellenzőkről. „Távolítsuk el a szemellenzőket” ezt ismételik újra meg újra a szakemberek és mindenütt azon ferdéznek, hogy a lovaknál használt szemellenzőket, mint valami fölöslegest, sőt alkalmast, elhagyják. A szemellenzők ugyan a lovat banzsításra készítetik, de nem egyebek, mint szél-, por- és hofogók és így ártalmasak a szemre nézve, mely megbetegszik és megvakul; rendszerint azt idézik elő, a mi ellen használtatnak, t. i. félenkséget és megvadulást; a ló a félig eitakart és rosszul látott tárgyaktól torzképet alkot magának, melytől megijed. Ezért Berlinben a lóvasuti, az omnibusz és a tűzoltói társulatok a szemellenzőket nem használják lovaiknál. Budapesten a lóvasuti társaság szinte elhagyta a szemellenzőket. Kivánatos volna, hogy minden fogatnál elhagyják, de különösen a fuvaros lovaknál. Monostori Károly, állatorvos és akadémiai tanár, Budapesten előadást tartott a lovak szemellenzőjének eltávolítása érdekében, melyet a berlini Á. V. E. külön röpiratban is adott ki.

Hangyákat távol lehet tartani a méhkasoktól azzal, hogy az állványt, azt a *dészkat*, a melyen a kasok állnak, karbofos vízzel lemossuk. Kámforport is ajánlatos, melyet vízbe kell tenni és így megöntözzük az állványdeszkat. („Pilger.”)

Fejőstehenek itatása. A jó ivóvíz nemcsak az embereknek, de a házi állatoknak is edyk életföltétele. E tényre még ma is kevés gondot fordítanak általában, pedig az egészségtelen ivóvíz gyakran idéz elő betegségeket és nem egyszer érzékeny veszteséget okoz a gazdának. Különösen ügyelni kell arra, hogy az itatásra használt vízben rothadó anyagok ne forduljanak elő. Ezek a legtöbb esetben úgy jutnak a vízbe, hogy a kutak közelében közelebb vannak a trágyadombhoz, és a beszivárgó trágyalé megfertőzi a vizet. Ettől minden áron óvakodni kell. A víz tisztaságán, vegyi összetételén kívül, annak hőfoka is befolyással lehet az állatok egészségére. Különösen áll ez a fejős tehenekre nézve. A tulságosan hideg víz ártalmas a tej elválasztásra és azért télen gonposzkodni kell arról, hogy a víz hőfoka mérsékelve legyen, akár az által, hogy langyos vizet adnak hozzá, akár az által, hogy hosszabb ideig állni hagyják mérsékelt hőfoku helyen, p. o. az istállóban. Az előbbi mód ajánlatosabb, mert az istállóban való állás alatt a víz kellemetlen szagot kap, sőt még ártalmatlan anyagok is juthatnak bele. „Nemzet.”

A fiatal kutyák sok betegségnek vannak kitéve. Truault egyik párisi állatorvos, hathatós óvó szert talált fel ez ellen: a kis kölyök kutyának kétszer hetenkint be kell adni, egész egy éves koráig, 1—1 evő kanállal fekete kávé, czukor nélkül.

(Párisi Figaró.)

Szabályrendeleti javaslat az állatok védelméről.

1. §. Ugy a személy-, mint a teher-szállítás eszközlésére csak ép és jókarban levő állatok használhatók. — Tul fiatal, három évet még be nem töltött, elcsigázott, sánta, rokkant vagy másként elnyomorodott, undort vagy szánalmat gerjesztő, avagy bármily betegség miatt szenvedő állatot munkára használni tilos.

2. §. Az állatok felingerlése, ok- és módnélküli bántalmazása, túlterhelése és túlzaklatása; vemhes állatoknak vemhességi idejük utolsó hónapjában való használata, ugyszintén a szükséges tápláléknak, itálnak, valamint a pihenésnek megvonása tilos.

3. §. Az állatok serkentésére, esetleg fenyítésére, egyedül ostor, vagy vessző, illetőleg nem túléles sarkantyú —, fékezésükre pedig csak a fék, kantár vagy gyeplő használandó. — Az ostor csakis felső harmadában bírhat göcsökkel. Az állatok pásztorlására, serkentésére vagy fenyítésére, minden más eszköznek — bot, dongó, kötél, láncz stb. használata tilos. Ostorcsapások is csak az állat hátára vagy farára alkalmazhatók. A fejnek verése különösen kerülendő.

4. §. Az állatok megterhelésénél azok erőbeli állapota, életkora és az utak minősége legyen mérvadó. — Ha az állatok tehervonás közben elakadnak és a terhet csak erejük végső megfeszítésével vagy egyáltalán nem bírnak tovább vinni, a teher haldéktalanul megkönnyítendő, vagy a tulajdonos költségére megfelelő előfogat alkalmazandó. — Az állatoknak durva bántalmazása és túlzaklatása ilyen esetekben is szigorúan tilos.

5. §. Mindennemű iga, hám, járom és nyereg, valamint a járművek, — különösképen pedig a teherszállításra szolgáló kocsik jókarban tartandók és az állatok testalkotásához, valamint testi erejéhez arányosítandók. Óvakodni kell a szűk járom és a kicsi hám alkalmazásától, mert a vonó állatok elszédülésének és munk közben való összeesésének legtöbbször ezek az okai — Nagyobb terhet szállító és lejtős talajon vagy ilyen úton közlekedő járművek kerékfékezéssel látandók el és ha rugany nélkül valók, kerekeik talpszélessége legalább 7 centiméter, az első kerekek átmérője 71, a hátsóké pedig 78 centiméter legyen.

6. §. Meredek lejtőkön fel, ugyszintén a kerékfék alkalmazása nélkül lefelé, nagyobb teherrel, nehezebb lovakkal és szarvasmarhákkal, valamint teljesen vak állatokkal ügetni tilos. — Teljesen vak állatok egyesben semmiféle munkára sem használhatók. — Anyaállatok vemhességük második felében csak állapotuknak megfelelő lassu munkára alkalmazandók.

7. §. A munkában levő állatok rendes etetéséről, itatásáról és elhelyezéséről különösen gondoskodni kell. Hideg, zord, esős időben lehetőség szerint megfelelő fedett helyen, vagy az állatoknak pokrócczal való letakarása mellett történjék az etetés. Minden etetés után lehetőleg mérsékelt hőmérsékű, tiszta jó vízből itassunk és legalább 1½ órai pihenőt engedjünk. Forró nyári

időben az etetési időn kívül is itatni kell, munkaközben pedig többször rövid megállást engedjünk, hogy az állat kifújhassa magát stb.

8. §. Gondoskodni kell, hogy az istállóban elegendő hely, tiszta jó levegő, mérsékelt meleg és alom-szalma bőven legyen, mert az állatok pihenése csak úgy biztosítható.

9. §. Közös etetők és itatók és a bérkocsi-állomások úgy jelölendők ki, hogy nyáron árnyékot, télen pedig napos, szélmentes helyet kapjanak az állatok. — Hűvös, esős- és téli időben a bérkocsik lovai megfelelő takaróval látandók el.

10. §. Sikos talajon csak élesre vasalt állatok használhatók, de ilyen sarkokkal a gyors és helyben való fordulás kerülendő. — A patkóba 2—4 sarkot tétessünk. Óvakodnunk kell a három sarkos patkók használatától, mert ezek nem csak a járást nehezítik meg, hanem fájdalmat, sántaságot idéznek elő, sőt elég gyakran az állat elnyomorodását okozzák.

11. §. Munka közben elesett állatok mindenekelőtt hámjaik- vagy jármaikból szabadítandók ki, és csak azután serkentendők a felkelésre. — Gyógyulást kizáró bántalmak következtében összeesett és önerejükéből távozni képtelen állatok, kiméletes módon ott helyben kirtandók és úgy szállítandók el. — Minden ilyen esetről a rendőrhatságnak azonnal jelentés teendő, hogy a hulla elszállítása, megvizsgálása vagy felboncolása iránt idejében intézkedhessék.

12. §. Növendék állatok az istállóban lehetőleg úgy helyezendők el, hogy a felnöttek által nyugalmuk és testi épségük veszélyeztetve ne legyen. — Legelőkön a háló helyeken számukra külön akol készítenőd.

13. §. Fiatal szopó állatokat zord esős időben a szabadba ne vigyünk; hosszabb, útra pl. vásárra, szekeren, esetleg megfelelő ketreczben szállítsuk. Ilyen esetben a borjak és bárányok lábait csak széles szalaggal szabad összekötni, és az így összekötött apró marhát egymás mellé (nem egymásra), alomba kell fektetni. A sertések lábaira, szállítás vagy hajtás közben kötelet vagy spárgát kötni tilos.

14. §. A vásárra hajtott állatok etetéséről és itatásáról a tulajdonos gondoskodni köteles. — Fejős állatoknál a tőgyeknek mesterséges felduzzasztása, a szopó állatok szájának bekötése vagyis tőlük a tápláléknak elvonása tilos.

15. §. A szárnyasok elhelyezésére lehetőleg teljesen elkülönített helyet készítsünk. Nagyobb állatainkkal egy istállóban egyáltalán ne tartsuk. — A szárnyasokat összekötött lábakkal, úgy szállítani, hogy fejük lelógjon, tilos. Kosárban való szállításnál a lábakat csakis szalaggal szabad összekötni.

16. §. A madaraknak különösen pedig az éneklő madaraknak zaklatása, lövöldözése, fészkeiknek rongálása és tojásaiknak kiszedése szigorúan tilos.

17. §. Jelen szabályrendelet határozmányainak megtartását mindenki ellenőrizheti. A tapasztalt kihágásokra, vagy mulasztásokra, az ellenőrzésre kötelezett közhatósági közegek figyelme

bármikor és bárhol felhívható, mely esetben a rendőrök és rendőrbiztosok a szükséghez képes eljárni, és a kihágás vagy mulasztás elkövetőjét a főkapitányságnak bejelenteni kötelesek.

18. §. Az eme szabályrendeletbe foglaltak a tulajdonost és az állatok mellett alkalmazott cselédjeit egyaránt kötelezik és áthágásaikért részesség szerint közösen vagy külön vonatnak eljárás alá.

19. §. E szabályrendelet rendelkezéseivel ellenkező cselekmények, vagy mulasztások, a mennyiben azok nem az 1878. évi V. t.-cz. és az 1876. XIII. t.-cz. avagy más törvények vagy miniszteri rendeletek szerint bírálandók el, az 1879. évi XL. t.-cz. 86-ik §-ba ütköző kihágást képeznek és e szabályrendelet alapján 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatlanság esetén nyolcz napig terjedhető elzárással, visszaesés esetében fokozott mértékben büntetendők. — Az elsőfoku ítélet másodfokban a városi Tanácshoz, harmadfokban pedig a m. kir. belügyminiszteriumhoz — mindenkor három nap alatt — fellebezhető.

20. §. Ezen szabályrendelet végrehajtásával a városi rendőrkapitányság bízatik meg.

Kolozsvárt, 1895. ápril 16-án.

Előterjeszti:

Az Állatvédő Egyesület.

1895-re tagsági díjukat eddig befizették:

Csurda Andorné	Lorenz Pál ny. p. m. (H. fürdő)
Grátz Mór luth. lelk. (új tag.)	Dr. Lőthe József egyet. tanár
Br. Györfly Pálné, Kraszna „ „	Özv. Macoldy Sámuelné.
Özv. br. Györfly L.-né „ „ „	Magoss Jolán.
Dr. Halász Ignáczné.	Mark Nina.
Dr. Haraszty Gyuláné (új tag)	Mark Zelma.
Br. Horváth Gabriella.	Máthé Izaura.
Hóry Béla árvasz. elnök.	Máhté Margit.
Dr. Issekutz Hugó.	Matskássy Pál.
Kőváry Dalma.	Dr. Metzl Hugóné.
Kőváry László akad. tag.	Merza Lajosné (új tag).
Kőváry Lászlóné.	Mihálishi Mimi.
Kónya Ferencz	Nagy Gábor.
Kosch Károlyné.	Nagy Károly k. akad. tanár.
Kovács Dezső tanár.	Dr. Nyerges Zsigmond.
Gr. Kuun Géza M.-németi (újtag.)	Dr. Óváry Kelemenné.
Kuncz Elek főigazgató.	Dr. Pap Károly Budapest.
Dr. Lázár Gyula tanár.	Péterfy Dénes unit. lelkész.
Dr. Lázár Gyuláné.	Péterfy Zsigmondné.
Lenk Gyula bankhiv.	Dr. Petz Vilmosné.
Lenk Gyuláné	Dr. Pisztóry Mórné.
Dr. Lindner Gusztáv egyet. tanár	Dr. Purjesz Zsigmondné.

(Folytatjuk.)

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkeszti:

Széchy Károlyné—Lorenz Joséphine,

az Egyesület elnöke.

Szerkesztőség:

Széchy-villa

I em.

a hová a kéziratok, tudakozások, előfizetések küldendőek.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 1 frt. — kr
Fél " " — 50 "
Számonként " 10 kr

Első évfolyam.

Kolozsvár, 1895. november 1.

3. szám.

Krisztus és az állat.

Felolvasás az Á. V. E. javára.

Tartotta 1895. október 20-án: Sándor József.

A divatos *budhizmus* egyik elterjedt állítása ez idő szerint, mikép *Budha* legalább abban az egyben föltötte áll a Megváltónak, hogy az előbbi az állatokra is kiterjeszti az irgalom tanát, míg a mi keresztyén műveltségünk ebben a tekintetben — fájdalom — még mindig vajhmi hátrányosan áll.

Barátja lévén az állatoknak, de mindenek föltött az igazságnak, ez a megjegyzés fölkelte bennem az utángondolást. Hiszen oly különös volna, ha az isteni kijelentésen alapuló válaszok bármiben is megszegyennének az emberi okoskodás, vagy képződés előtt, a mire nézve különben, megvallom, erkölcsi érzületem már előre is tiltakozott.

Nem lévén egyházi ember, természetesen nem szándékozom védőiratot terjeszteni elő, hanem minden irányban — a mennyire az idő rövidege engedi — megvizsgálva a valót, óhajtánám ebből levonni a következtetést; mert a hol az igazság, kétségtelenül ahhoz fogjuk irányítani cselekvéseinket is. Az állatvédelem kérdésére nézve pedig az ily megállapítás, azt hiszem, nem lényegtelen.

Közelebről megvizsgálva az állatokkal való bánásmódra nézve a hinduk szokását, nem habozom mindjárt bevallani, mikép ebben a tekintetben mi európaiak csakugyan még mindig nagyon hátra vagyunk, és *első pillanatra*, ha tovább nem megyünk, pirulással kell tekintenünk az elmaradt keletire, ha csak a képtelenség vagy épen nevetségesség kifogásaival nem akarjuk a dolgot elütni.

Tudjuk azt, hogy a hindu egyáltalán nem csak nem eszik húst, hanem háziállatait oly családias kifejezésekkel: „apuskám“, „anyuskám“, „testvérkém“ illeti, hogy már ez magában elegendő az állatok iránt való gyöngédsége megmagyarázására, mely utóbbi szólásmód különben a keleten általánosan bevett szokás.

A szigorubb szerzeteket tekintve pedig, itt már épen a végletekig menő jósággal találkozunk. A budhista Szánghók (a kiválók testvérisége) tiz fogadalma közül az első, hogy: „fogadom, mikép semminemű élőlényt meg nem ölök, vagy meg nem sértek.“ Arra a kérdésre meg, hogy milyennek kell lenni egy igazi bhikshú-nak, szoros értelemben vett budhista önmegtartódnak, a válasz: „Mint az anya egyetlen gyermekére, úgy tekintsen minden élő lényre, a könyörület és jóakarát érzelmeivel.“

És hogy ez az állítólagos „anyai“ érzés nem marad pusztán szó, hanem mily cselekedetekben is nyilvánul, itt van erre nézve bizonyosságul az állatápoló-, és rokkant-intézetek, nem pedig állatkórházak szokása, mely utóbbi főleg hasznossági okokból egy rövid század óta többé-kevésbé nálunk is fölvirágozott. Csak a Bombay-ban létező egyik ily rokkant- és aggállat-ápoló intézet évi fentartása 120,000 frtba kerül, eltekintve, hogy a vidéken szerteszét számos ily fióktelepek vannak és hasonló példa a többi más városokban is nem ismétlődés nélkül való. A fentartáshoz szükséges összegek pedig nem talán állami úton, hanem magán adakozások útján jönnek létre, a mi a mi sokkal szerényebb célú állatvédő egyesületeink támogatására nézve igen tanuságos példa lehet.

Belépve egy ily állatápoló intézet belsejébe, pl. Bombay-ban, a mint azt hiteles útleíróktól olvashatjuk: meglepő mindezekelőtt a terület, midőn egy 2000 □ méter nagyságú, számos külön épülettel és udvarral ellátott teleppel találkozunk.

Az osztályokban külön vannak először is az ökrök, tehenek, lovak; aztán a juhok, kutyák és a macskák. Egyik utazó 2000 szarvasmarhát és 500 juhot számlált össze ottlétekor.

„Itt egy öreg ló jön — mondja a leiró — nagy köteléssel feje körül; amott egy tehen, fényellenzővel a szeme fölött; bekötött lábú ökrök, sánta eb; mások egészen friss szalmán fekszenek, az egészen bénák, vakok és öregek. Mindenütt felügyelők járnak körül, a kik az állatokat ápolják, tisztítják, kötözik és élelmezik. A másik udvarban a madarak tartózkodnak: öreg hollók és kopasz, tehetetlen saskeselyűk, vak ruczák, sántító tyukok, tollatlan kócsagok, mindannyian békében együtt, várva a csendes elmulást. Aztán a patkányokról, egerekről, kigyókról és rovarokról van gondoskodás. Külön igen sok, az öregségtől hülye majom. Az állatok egy része a vágóhidakról van összevásárolva. A kérdésre, hogy miért nem szánakoznak legalább a legnyomorultabbakon azzal, hogy leölve őket, megszabadítsák kintjaiktól? — komolyan felelte az egyik felügyelő: hát ti európaiak ilyképen kezelitek-e öregeiteket?“

„Az indus inkább eltűri a legkellemetlenebb féreg alkalmazkodását, semhogy megölje. Az angol kormány kénytelen a piacokon mindenütt a mézsárszégeket zárókorlátokkal venni körül, nehogy az indus tekintete a levágott állat húsára essék. Egy pap után a legnagyobb bűn egy ló vagy tehén megölése.“

Még a vadaktól is iszonyatost szenved a hindu, a helyett, hogy irtásukra keljen. Az irtózatos Szepoy-lázadásban is, mely e század közepén (1857) az angol uralom lerázására törekedett, ki van mutatva, mikép a mohammedán vallású és nem budhista nép volt a főkelő, mely utóbbinál az önvédelem érzete azóta kezd derengeni mióta előkelőbb ifjusága az angol egyetemeken tanulva, kezd európai mintára átalakulni.

De ha ez így van, hogy tehát ez a nép is kezd átalakulni, akkor ép itt kell megragadnunk az összehasonlítás fonalát, mint-hogy nyilvánvaló, mikép így nem a véralkat vagy égalj különbsége, hanem egyedül a hit az, a mi az állatokra nézve az európaiótól eltérő szokást igazolja. Hiszen az európai vagy általán nem budhista ugyanazon égalj alatt szintén megeszi a húst; viszont tudjuk, mikép a még melegébb afrikai vidékeken egyenesen emberevő néptörzseket is találunk.

És mi hát a hit, mely a budhistát ezen és másnemű cselekedeteiben a mindenesetre különös eljárásra készíti? Ez a „kárma“, vagyis az erkölcsi osztályzat, melyet nem a személyes Istentől, kinek létezését tagadja, — és ez jól megjegyzendő, — hanem az „ökság törvénye“ alapján az erkölcsi világrendtől minden egyén akarata nyilvánulásaiért kap, a melynek megfelelőleg vándorol lelke azután, újra meg újra születlen, alsóbbrendű lényeken keresztül mindaddig, míg esetleg évezredekben át eléri a Nirvánát, vagy szószerint „a kialudva, eloltva létel“-t. A feltámadást, örökéletet és az élő Istent nem ismerő *lélekvándorlás* önző és jéfelelmetes babonája tehát, a min a hindu állatkimélete alapszik, mit ha valaki nem hisz, vagy elfogadni nem bír, kiesett az az alapfelfogás vagy talpazat, a mire Isten, ember, állat szeretetét építeni lehetne és azért más elfogadhatóbb alapelv vagy utasítás után kell tekintenünk.

Ilyenül az egész emberi művelődés történelmében csak a három nagy egyisten imádó vallás valamelyike kínálkozik. Ezek közül is mellőzve a muhammedanizmust, mint a Mózesi hit és keresztyénség elrontott alakját, csak e kettő valamelyikénél, vagy jobban mondva mindkettőnél kell megállanunk, hiszen úgy nyugszik a keresztyénség a Mózes tanában, mint a fában a csira, és az az előbbit az utóbbi nélkül lehetetlen jól megérteni.

A hind lélekvándorlás tana egészen rokon az aegyptomi-val és mindkettő az ősnépek vallásának azon jellegzetes vonását hordozza magában, mely megtalálható a szintén rokon őshellen vagy germán hitregetanban is, hogy az igaz Isten helyett a hit az állatimádás borzasztó cultusává fajul, legyen hogy az állatban az istenek megjelenését, vagy azok jelképét tiszteli, vagy

mint a hindunál is az ember isteni lelkének az állatokban való vándorolhatóságát föltételezi.

Épen ez ellen a veszedelmes és erkölcsi elfajzásaiban iszonyatos cultus ellen kellett isteni rendelésből a Nilus vizéből kihalászott csecsemőnek az aegyptomi királyi udvarban egykor föllépnie és innen van, hogy az állati bálványimádás ellen való véres visszahatásában Mózes látszólag nagyon elhanyagolja az állatot, a minthogy a budhista német philosophia állítja is, hogy a keresztyénséget az állat sorsának kellő figyelemben részesítésére nézve egyenesen a mosaismus rontotta volna meg.

Ámde, gondoljunk csak vissza, hogy az aegyptomi tévelygés által megrontott választott nép még a sinai hegy égő tüze, az isteni megjelenés közelében is fölemeli a pháraók apis-cultusának oltárát a mezőn, a mire a nagy próféta rettenetes haragjában az Isten uja irta kőtáblákat összetöri és a bűnösöket a pusztai vándorlás 40 éve alatt a földről való eltörléssel bünteti meg.

Ily cultura ellensúlyozásában hogy ne huzott volna tehát az Isten embere éles választó falat ember és állat közé, habár ugyanabban a pillanatban, midőn a nép így vétkezett, maga az Ur gondoskodott az emberi művelődés alapját képező tizparancsolatban az állatokról is.

Az I. parancs odaállítja ugyan, hogy: „Faragott képet ne csinálj magadnak, se valami hasonlatosságot arról, a mi a levegőben, földön, vizekben vagy a föld alatt (tehát állati teremtmény) vagon; ne imádjad és ne tisztelj azokat, mert én vagyok a te örök Istened: (II. Móz. 20, 5—6.)“: de ugyanakkor a IV-ikben gyöngéd figyelemmel és szeretettel az állatokra is kiterjeszti a heti pihenés és a szombat örömyugalmának rendeletét: „Ne tégy akkor — úgyuond — semmi munkát, se te, se fiad, se leányod, se szolgálód és szolgálód, se *állatod*, se a jövevény, mely kapuidon belől vagon.“ (II. Móz. 20., 10.) Vagy más helyt: „Hat napon dolgozz, a hetedikén pedig szünj meg, hogy ökröd és szamarad megpihenjen.“ (II. Móz. 23, 2.) E rendelkezésre nem mintha a Zsoltáriró szavait hallanók-e: „Mert enyém az erdő minden vada; — ugyuond az Ur — a hegyeken való sok ezer barom. Ösmerem mind az égi madarat és a mező minden vadaival én birok (Zsolt. 50, 10—11.).

Sőt az ó-szövetség tana szerint az Isten még elébb már a vizözönkor, hogy többé viz által nem pusztítja el, a szövetséget nem csak az emberrel, hanem az egész állatvilággal is köti: „Ime, én szövetséget kötök -- ugyuond -- veletek és ti utánaatok való nemzedékekkel és minden *élő állatokkal*, mely veletek vagon, mind a madarakkal, mind a barmokkal és a föld minden vadai közül, melyek veletek vannak, a barkedől kijött állatoktól fogva, a földnek minden vadáig“ (I. Móz. 9, 9—10.). Hát nem erre emlékezik-e vissza isnét a Zsoltáriró, midőn így kiált föl: „Ítéleted nagy mélység, az embert és az állatot te tartod meg, Uram!“ (Zsolt 36, 7.)

Hanem ezen kívül is az idézetek hosszú sorát mutatja föl az ó-szövetség, a melyek a jelzettem tisztító folyamat daczára is megadják az állatnak, a mi az állaté, se többet, se kevesebbet; habár igaz, hogy nagy tekintettel a tulajdonjog intézményére és az ember nemesedését illető más vonatkozásokra.

Igy az az intézkedés, mely meghagyja, hogy felebarátunk állatját tévelyegni látva, gondunk alá vegyük, ha elesik, azt gazdájával együtt fölemeljük és minden körülmények között visszaadjuk (V. Móz. 22, 1—4). De nem csak felebarátunkét, hanem még ellenségeinkét is, a mint következik: „Ha elétalálod ellenséged eltévedt ökrét vagy szamarát, hajtsd vissza hozzá.“ (II. Móz. 23, 4.) Vagy: „Ha a téged gyűlölőnek szamarát a teher alatt feküdni látod, ne menj el mellette, hanem segítsd föl azt vele együtt.“ (II. Móz. 23, 5.)

A szülők iránti legszentebb szeretet gyöngéd érzelmeit akarja táplálni az ó-szövetség az állatokkal való bánásmód példáin is, midőn igazi költői érülettel meghagyja: „Hogy se tehén, se juhanya egy napon fajzatával föl ne áldoztassék.“ (III. Móz. 22, 28.), — vagy pedig, hogy a levágott gödölyét anyja tejében megfőzni nem szabad (II. Móz. 23, 19. V. Móz. 14., 21.). És itt egy másik idézet, mely Stephenson öreg napjai kedvtelésére emlékeztet, a ki miután a gőzmozdonyt föltalálta és az emberiség ezen áldásának megteremtése után a magányba vonult, erdőn-mezőn fölkereste a fészkeket és jutalmat tűzött ki a pásztorfiuknak, hogy ne bántsák. „Ha uton járván — ugymond — és fán vagy földön madárlészkét találsz és anyját fiaival vagy tojással ülve, ne fogd meg azt fiaival, hanem ereszd el, megtartván fiait, hogy jól legyen dolgod és sokáig élj“ (Móz. V. 22, 6—7.). Modern felfogás szerint, az igaz, hogy ez a rendelet lehetne teljesebb is, de gondoljuk meg, hogy a régi népek életében egyik fenntartó elem volt a vadászat, és a fenti kimélethez a szülők tiszteleteért tett nagy ígéretet csatolja az irás.

Hanem, ha épen annyira jobbaknak akarunk látszani, viszont felhozom a szigorú rendeletet, mely tiltotta az állatok bárminemű megcsonkítását (III. Móz. 22, 24.) és általánosan elfogadható tétel az ó-törvényre nézve, hogy: „Az igaz ember könnyörül az állaton; az istentelen szive pedig kegyetlen“ (Péld. 12, 20.). Vagy a mint a Jézus Sirák fia mondja: „Vannak állataid, viselj gondot azokra“ (7, 23.).

A Zsoltáriró az Ur nevének dicséretére hívja föl az állatokat is a föld királyaival és a nemzetekkel együtt (Zsolt. 148, 7—12.); Salamon nagy bölcsességének bizonyításául pedig az is fölhozatik, hogy a fákról és a barmokról, a madarokról és a földön csuszó állatokról és a halakról szólani tudott (I. Kir. 4, 33.). Nem egészen új keletű tehát még az állattan sem.

Az állatok táplálására és a velők való mikénti bánásmódra nézve pedig az új-szövetségben is gyakran idézett mondása a régi írásnak: „A nyomtató ökörnek ne kösd be a száját“, a

mely t. i. keleti szokás szerint a cséplőt vonszolja maga után a szérűben (V. Móz. 25, 4. I. Kor. 9, 9. I. Tim. 5, 18.).

Ez, azt hiszem, elégséges idézetek után már most csak az a kérdés, hogy melyiket törölte el ezek közül a mester? Avagy ellenkezőleg egész élete küldetéséül nem épen azt mondta-e: mikép nem azért jött, hogy a törvényeket és prófétákat, köztök tehát első sorban Mózeset is eltörölje, hanem hogy betöltse azt (Mát. 5. 17); sőt igenis — mondá — nem mulik el az ég és a föld addig, míg a törvény minden betűje és pontoskája be nem teljesül (Mát. 5, 18. Luk. 16, 17). Ha pedig ez így van, akkor mi jögon mondjuk, mikép az állatokra nézve semmi irányban sem adott utasítást? a mit én megfordítok, és azt kérdezem, hogy egyáltalában mely irányban adott? Nem inkább a szellemet hozta-e a betű, az igazságot a formák és a szabadságot az esetről-esetre való rendelkezések helyett?

Ő kiválasztotta a Mózesi törvények közül az elsőt és legnagyobbat, azt, mely minden továbbinak az alapját és föltételét adta, mely Isten, ember, állat és minden teremtett lény iránt való viselkedésünknek a lelkét szabta meg, melyről maga Krisztus is úgy nyilatkozott, hogy „ettől függ az egész törvény és minden prófétai“ könyv (Mát. 22,37—40. Márk. 12, 31.); — és ezt, egyetlen magasztos szóban kifejezve, a *szeretetet*, odaállította nekünk önmagában, hogy általa minden igazságban éljünk és minden teremtmény, a legkisebb fűszál és porszem is a megváltás és szabadság könnyharmata között reszkeszen az örömtől! A Mózesi tan főelvit: „Szeresd az Istent teljes szivedből, teljes lelkedből és minden erődből (V. Móz. 6, 5; 10, 12.), valamint „Szeresd felebarátodat, sőt a jövevényt is, mint tenmagadat (III. Móz. 19, 18. 33) a Megváltó egész nagyságában ellenségeinkre is átruházva (Mát. 5, 44; Luk. 6, 27. 35.), a minek derengését, már a fentebbi idézetek egyikében is megtaláltuk, és egy kifejezéssel kimondva, az Istent úgy állitva eléink, hogy a legtökéletesebb „szeretet“ (I. Ján. 4, 16.): ezzel oly egyetemes és általános elvvé tette ezt az érzést, mely az egész világot keblünkbe zárja; és hogyan üzhetnek ki onnan csak az állatot, midőn az velünk együtt a megszabadító bárkában és a szövetségben is helyet talált?!

Avagy a körülmény, hogy a világ szabadítója istálóban, az állatok jászlában született és azok leheletétől melegült, és hogy a nyáj őrző pásztorok voltak az elsők, a kik a nagy öröm híret az ég angyalaitól megtudhaták, nem jelentette megváltást és szabadítást az állatoknak is, kik velünk együtt estek az egész természettel a bukás örvényébe és szomorú terhoiket miattunk viselik?! (I. Móz. 3, 17. 18. Róm. 8, 20.)

Hiszen meg volt jósolva az ó-szövetségben, mikép egykor a Megváltó által, az igaz, hogy az idők végén: „A teremtett állatok is megszabadulnak a rothadandóság rabsága alól“ (Róm. 8, 21); „miután jól tudjuk, hogy minden teremtett állatok egyetemben fohászknak“ (Róm. 8, 22.) és „nagy szorgalmatosság-

gal várjuk az Isten fiainak dicsőségek megjelenését“ (Róm. 8, 19); vagy magát az ó-szövetséget idézve, hogy eljő az idő: „Mikor a farkas a báránnyal fognak lakni — a Krisztus által — és a párducz a gödölyével; a borju, az oroszlán és a juh együtt lesznek és egy kis gyermek őrzi azokat; az üsző és a medve együtt legelnek, fiaik együtt fekszenek és az oroszlán, mint az ökör, szalmát eszik. És a csecsemő gyermek játszani fog az áspiskigyó lakával és a basilikus üregébe dugja kezét“ (Ésa. 11, 6—9.); „nem fognak ártani és nem ölnék, az én egész szent hegyemen, úgymond az Ur.“ (Ezs. 65, 25.)

Egy legenda szerint a gyermek Jézus már kicsiny korában kezével madarakat formált a porból, és aztán „Föl!“ szavával az égre röpitette, oda, hol ember, állat és minden teremtett lény jó Istene lakik.

És később, küldetésének tetőpontján és delén, az Ur templomába menve, vajjon ki űzte ki tényleg korbácsoson onnan az ökör, juh és galambárusokat, amazokat élesebben, ezeket szelidebben (Mát. 21, 12; Ján. 2, 15—16.)? és önfeláldozásának nagy ténye által, vajjon ki törölte el az állatok szenvedésének egyik nagy forrását, az állat-áldozatot? Avagy Budha-e, — a ki pantheistikus philosophiájában, — mert a budhizmus szerintem se vallás, — Krisztushoz képest legfőleg csak egy lemondó szerzetes lehet, a mint hogy újabban vannak is állítások, melyek azt mondják, hogy a budhizmus keletre ment szerzetesek példájának elromlott formájából keletkezett. És ki adott az állatvédelemre is általános, mindenki által elfogadható, sőt saját boldogsága érdekében okvetlenül elfogadandó józan és természetes elvet? Az-e, ki az egész világmindenséget a szeretet talpazatára építette? vagy a ki a lélekvándorlás, és örök semmiség szeretetlen keserű tanát a világba dobta?

Olvasva *Didon* „Jézus életé“-t, könyve legszebb részének találjuk, a mint éveken át folytatott helyszíni tanulmányozás alapján gyönyörű tájleírásokkal és Palestina természet-életének mesteri festésével kimutatja, hogyan forrt egybe a Megváltó földi vándorlásában tanaira, képeire és hasonlataira nézve szülőföldje és hálátlan hazája állat- és növényéletének jelenségeivel, úgy, hogy az evangéliumban használt szólásmódjaiból össze lehet állítani működése és halála színterének egész természetvilágát. Azt pedig tudjuk, hogy a természettel való ily egybeolvadás csak a legnagyobb szeretet és gyöngédség alapján lehetséges, a mint hogy születésekor még a csillagok is megváltoztatták útjokat, halálakor pedig az ég és föld és az egész természet is nagy remegéssel gyászba borult. Ezt látva, kiáltott föl a hagyomány szerint ugyanakkor egy aegyptomi csillagász, hogy: „vagy a világ vége jött el, vagy természet ura haldokol“, mely utóbbiban az igazat találta el. Hiszen az írás szerint Krisztus, a természet ura és megváltója, a „ki által mindenek lettek és a ki nélkül semmi sem lett, a mi lett“ (Ján. 1, 3), a „kinek mindenek átadatnak“ (Mát. 11, 27.) és a ki a földre csak „tulajdonába jött“ (Ján.

1, 10.): és ő az ő tulajdonába ne hozta volna-e a gyöngédséget és könyörületet az állatoknak is, midőn oly előszeretettel hívja magát a „jó pásztornak“, a ki életét adja az övéért (Ján. 10, 12. 14.); kit mi oly szeretettel nevezünk „bárány“-nak, a ki elvette a világ bűneit (Ján. 1, 29.); a kinek szelid lelke példázata a „galamb“-ról vétetik (Mát. 3, 16.); ki a tanítványainak ajánlott okosságot a félelmetes „kigyó“-ról adta (Mát. 10, 16.); és a ki meghalt a ragadozó „farkasok“, hamis és kapzsi papok körmei között (Mát. 24, 28.)

A háziállatokra nézve a szombat sérelmével is, — a mi pedig ellene a vád egyik főpontja volt, hányszor erősítette meg, mikép szabad e napon is az állatot (ökröt, szamarat) jászlától megítátás végett eloldani (Luk. 13, 15.), és ha ezek vagy egy bárány netán verembe esnek, azokat kiemelni (Luk. 14, 5, Mát 12, 11.)!

Viszont a gondviselésnek a természet állataira is kiterjedő és tehát az embert is kötelező figyelmét illetőleg mondott-e valaha valaki szebb kijelentést, mint ő e szavakban: „Nemde nem vehettek-e két verebet egy filléren? és még is egy sem eshetik le közülök a földre, a ti Atyátok akarátja nélkül (Mát. 10, 29), vagy más helyt: „Avagy öt verebecskét vesznek-e két filléren? és egy is azok közül nincsen Istennél elfelejtve“ (Luk. 12, 6.). És ki nem ismeri a fenséges idézetet, melynél nincs szebb a világirodalom összes könyveiben: „Tekintsétek az égi madarakat, melyek nem vetnek, nem aratnak, sem a csürbe nem takarnak; és a ti mennyei atyátok még is eltartja azokat“; nemkülönben: „Nézzétek a mezők liliumát, mi módon növekednek? ezek nem munkálkodnak, nem fonnak; még is mondom nektek, hogy Salamon minden királyi dicsőségében sem volt így felöltözve, mint egy ezek közül (Mát. 6, 26. 28. 29.).

„Ha pedig az Isten még a mezőnek fűvét is, mely ma va-gyon és holnap (keleti szokás szerint tüzelőtül) a kemenczébe vettetik, így ruházza (Ján. 3, 1. 2. Mát. 6, 30.): lehetünk-e mi gyöngédtelenebbek? a kik a Krisztus által az Isten gyermekei (Máté 5, 9; Ján. 1, 12; Róm. 8, 21; Gal. 3, 26.), tehát az angyalokkal együtt a teremtőhöz hasonló lények (Luk. 20, 31.) vagyunk, és a kikiről megmondott, hogy csak a szelidségben és irgalmasságban lehetünk boldogok, kiknek — ugyanezen hely szerint — csak ezen érzések alapján van jogczimünk a földhöz és nyerhetünk irgalmasságot mi is (Mát. 5, 5. 7.).

Am jól van, mondhatja ezek után is valaki, a ki életében még nem értette át, hogy a törvény nem az Isten gyermekeiért van, hanem a szolgákért és bűnösökért (I. Tim. 1, 9; Gal. 3, 19.), miután az előbbieket szabadok (Ján. 1, 12—13; Róm. 9, 21); és óhajtaná, ha Krisztus még is adott volna határozottabb utasítást az állatokra nézve.

Szerencsére ezek számára is, habár az Ur törvényt és utasítást az általános alapelven kívül semmi irányban sem adott, még is maradt fenn egy elég hiteles adat és *kivételképen* épen

az állatokra nézve. Ez a biblia elég hiteles, u. n. kopt kiadásában található, mely olyannyira magán viseli az evangéliumi jeleget, hogy hinnünk kell, mikép Isten ez aegyptomi és kereszttyén felekezet kebelében azért őrizte meg számunkra, hogy 19 évszáz mulva a gyöngébbek kedvéért hivatkozás legyen. Másod kézből, verses alakban jutván e helyhez, úgy próbálom visszaadni én is, a mint következik. A czime:

Krisztus és az állat.

A Mester és a tanítványok
Ép ki a hegyre indulának,
Hogy az olajfák kertiben
Éjjeli szállásuk legyen.
Útközben egy utast találnak;
Mellette földre rogyott állat;
Agyoncsigázva ott veszékel
S nem bir fölállni terűjével.
Tajték és vér omlik le rajta,
Gazdája aként üti-hajtja.
Legott hozzá lép s szól az Ur:
„Szivtelen ember, ily vadul
Miért vered ez állatot?
Terhét nem bírja láthatod.
Többet tevéél rá, mitsem elbir,
Rosz útján azért nem halad,
S nem hallod-e, hogy mint te, úgy sir,
Úgy szenved az ütés alatt!“
Haraggal hallja s dühösen
Veti oda a gazda, félre:
„Mi nekem tetszik, azt teszem:
Enyém az állat s aztán vége!
Becsületes jó pénzen vettem:
Ezek közt is tanuk mellettem.“
Valóban — szólal több tanítvány —
Ugy van, oh, Mester! az övé,
Mi láttuk, jó pénzen beváltván,
Mi láttuk, a mikor vevé.“
Az Ur azonban újra szólva,
Rájok feddön tekintve mondja:
„Hát nem lelétek ti is épen
Ez állatot itt sebben-vérben?
És nem halljátok, mig verik:
Istenhez mint fohászkodik?“ ...
A tanítványok megütközve:
„Nem, Mester!“ — szólanak közbe;
„Hogy fohászkodnék, mi nem halljuk;
A mit látánk, ám annyit vallunk.“
Néz, néz az Ur, majd búsan int:
„Oh, minő vak vagytok ti mind.

De jaj mindannak, ki nem látja,
Isten ez állat, hogy kiáltja;
Háromszoros jaj pedig annak,
Ki eszköze hasonló jajnak!“
És a mint némán állnak ott,
Megerinti az állatot:
S a szegény pára ujhodottan,
Seb nélkül lábra áll legottan. —
Ámultan, félve néz a gazda:
Előtte Krisztus, glória rajta,
S ajkán intő szó: „Hajtsd tovább most;
De ne verd újra! A szegény
Állathoz irgalmas legyél,
Hogy te is irgalmat találhass!“

Ez idézettel, azt hiszem, majdnem zárhatnám is, ha nem mertülne föl mintegy önkénytelenül a kérdés: hogy van tehát még is hogy a keresztyénség, úgy szólva, a legutóbbi időkig, oly keveset foglalkozott az állatokkal? s ma is az állatvédelem jóformán inkább a természettudományok és a modern humanismus következménye, semmint a hité!?

Válaszom erre röviden az, hogy mint a mosaismusnak az állat-, úgy kellett a keresztyénségnek először legyőznie az emberimádást, mely a világot átfogó római uralom alatt istenek gyanánt az oltárra tette a legkegyetlenebb és vérszomjasabb caesárokat, míg másfelől ember és állat a circus porondján egymásra üszítva kellett, halálhörgéseivel izgalomba hozza egy teljesen hite- és lelke-veszített emberiség szédült idegeit. A keresztyénségnek elébb át kellett hatni és alakitnia oly nemzeteket, minőt Tacitus a germanokban, Taine az angolokban, a népvándorláskori írők a barbarok útéseiben leírnak, mely népek mind hogy mily természetes vadsággal rendelkezhetének, bizonyítja, mikép pl. a bikaviadatok erkölcstelen szokása ellen még ma is hiába való a küzdelem a legkatholikusabb államok egyikben, sőt minden viadal előtt az egyháznak még áldását is kell adnia és elébb a Krisztus keresztye elé térdel a torreador. Gondoljuk meg, mily szellemet kellett elébb a keresztyénségnek legyőznie, midőn Augustus is még százakra menő előkelő embert áldozott föl a Julius Caesar oltárán Perusiumban, és a circus állatait ártatlanul elítélt emberek összevagdalt odahordott husával etették; midőn a keresztyéneket vadállatok bőrébe varrva, mesterségesen ráuszított kutyáktól szaggattatták össze, mely irtózatos munkában, belátható, hogy nem az eb volt a hibás.

Ezt és ehez hasonlókat kellett elébb a keresztyénségnek legyőznie az ember érdekében, míg általánossá lehetett a szellem, mely az egyház kebelében kezdettől fogva ott derengett az állatokról való felfogásra és gondolkozásra nézve is, oly csodás esetekkel, hogy megdöbbenünk belé. Utóbbinak pár rövid adattal bizonyítására felhozom a következőket, bármint gondolkozzék is

a mai kor a csodákról: hanem a lényeges az, hogy az a kor hitte és így az állatokkal szemben való magatartásra nézve bizonyító erővel bír. Mindenekelőtt mindenki tudja, hogyan siettek a halak a tanítványok hálójába az Ur egy akarom szavára, miután egész éjjel eredménytelenül halásztak (Luk. 5, 4—7.), miért is a szaporodás és bőség jeleképen az első keresztyének az Urat, egy juhót vállain hazahozó ifju pásztor és egy bárány alakján kívül a legtöbbször hal formájában ábrázolák és halnak „Ichthüsz“-nek nevezék.

Az általunk legoktalanabb állatoknak tartott halak ezen engedelmességére egy másik példa a keresztyén középkorból, hogy midőn páduai Szent Antal (szül. 1195. Lissabonban) Ríminiben a tengerpartján a vad matrózokat hiába oktató, mert ezek tanításától elfordulának, a tenger szülőtteit hívta föl, hogy jöjenek, mert az emberek már nem akarják hallgatni az Ur igéjét, mire megszámlálhatatlan sokaságu minden fajta hal jelent meg a fölszínen és csendesen figyelének, mignem az emberek megszégyenülve visszatértek.

Az első keresztyének tudták, hogy számos példa van, mely szerint a legvadabb állatok is részt vesznek az Ur műve terjedése munkájában melynek az ember volt a legfőbb akadály. Így a vadak Rómában sokszor megkímélték, mint egykor Dánielt, az eléjükbe vetett vértanukat, sőt eléjük feküve, mint ezt az Abdon és Szennen (Kr. u. 280) eseteiben feljegyezték, kezeiket és lábukat nyaldosák.

A középkor hite az állatokról sokszor oly magaslatig emelkedik, hogy az állatlélektan mai nagy buvárai, egy Darwin, Peyer, Brehm és Herbert Spencer is mosolyogva ráznák a fejüket, pedig nincs abban semmi képtelenség. Így, mi ellen vét többször az ember, mint a tulajdonjog intézménye ellen, mely annyi megtámadásnak van kitéve napjainkban? és épen e jogra nézve oly esetünk maradt fenn Szent Spiridion (Cziprus, 349.) életéből, hogy e jog megmagyarázására méltán állíthatjuk oda az ember elé az állatot. A szent egykor juhokat és kecskéket adva el, egyik kecske sehogy sem akart a többiekkel elmenni. A vevő erőszakkal kényszerítvén, az állat rugott, öklelt és harapott. A körülállók meglepetve nézték e jelenetet, végre Spiridion, mert sérteni nem akarta, félrehívta a vásárlót és szeliden figyelmeztette, hogy ezért bizonyára nem fizetett, — mire ez pirulással a kecske árát is letéve, az állat többé nem ellenkezett, hanem vigan szaladt az elhajtandó nyáj után.

Az egész középkor felfogására nézve azonban a legjellemzőbb a Szent Hubert esete, miért is a kath. egyház őt tette a vadak védőjévé. III. Theodorik és Kis Pipin ifju főudvarmestere vadászat közben egy szarvas aggancai közt fényzőnben a Megváltót látja meg véres feszületén, mi közben ajkai azt a kérdést intézik hozzá: „Oh Hubert! meddig fogod üldözni még az erdők vad lakóit?“ E pillanattól egy ország örökös hercege, rangot, címet és családot odahagyva, remete lesz és mint az egyház

egyik szentje végzi életét. De minden felhozható esetet felülmul szelidségre és gyöngédségre: az asszizi Szent Ferencz példája, melyet bátran állíthatunk oda követésre akármelyik budhista elé. E nagy szent, a kit paulai Szent Vinczével a francia forradalom is megkímélt —, rajongó, nagy szeretetében nem csak tartózkodott minden hús-ételtől, de az állatokhoz, osztályuk szerint, jámbor beszédeket intézett és tőle származik az ismert mondás: „Nem én teremtettelek, nem is öllek meg hát tégedet!”

Vagy itt van Szent Godrik (1080. Kr. u.) ritka esete. A durhámi angol remete kunyhójába menekültek mindig az állatok a vadászok fegyverei elől és télen át a csattogó hidegben a madarak: keblére szálltak melegedni . . . Egy alkalommal a vadászok elől ismét egy szarvas menekülve védelme alá, ezek durva kérdésére, hogy nem látta-e az állatot, minthogy hazudni nem akart: „Isten tudja, hol van?” — válaszolá, miközben arca oly fényben tündökölt, hogy a zaklatók megdöbbenve vonultak vissza és mindenfelé beszéltek a látományról.

Hát ezt a glóriát nem látom én a budhista feje körül és ezt a hitet, hogy igen, Isten látja bizonyára még a gazdátlan ebet is és ad hulladékot asztalára. Azt a hatást nem látom, melyet a keresztyénség a maga felülről jött csodás erejével az egész emberi társadalom átalakításában elért, míg nem a protestantizmuson és végre a nagy forradalmon keresztül eljutottunk a humanizmus szellemeig, mely semmi egyéb, mint a Krisztusi szeretet melegének az egész világra kiáradása. Ez az egyetlen alapelv, mely a rabszolgá, jobbágy, gyárimunkás enyhébb fokozatain keresztül az egész emberiség fölszabadítására törekszik, melynek nyomán a természet fölszabadulása jön, a minthogy az állatvédelemnek nem hasznossági, hanem irgalmi okokból terjedése e század eleje óta már a szebb jövő derengését jelenti ebben a tekintetben is.

Ezzel szemben hiába hivatkozik nekem bárki a budhizmus egyoldalú állatvédelmére, midőn elég erőtlenséget látok, hogy nem bírja szétörni a brahmin kasztrendszer átkait, az állatnál alábbvaló sorsát megváltoztatni a páriának, és a keresztyén műveltség hagyományos felfogása szerint megszüntetni, ha élet-halál küzdelemmel is, férjének sírján az özvegy-égetést. A budhizmus európai követőiről se beszéljenek nekem, midőn annak főprófétája, Schopenhauer esetében tudom, hogy irgalmat hirdetett ugyan az állatok iránt, de e közben tiszteletlenül illette a tulajdon édes anyját.

Mert a mily erős meggyőződésem, hogy soha sem volt keresztyén, ki valaha a humanizmus ellen vétett, ép úgy állítom, hogy helyes szeretet és tehát okszerű állatvédelem sincs Isten nélkül; legfeljebb csak — *idegesség*.

Ennek gyógyítására és az állatvédelem helyes mederbe terelésére gondoltam az elmondottakkal én is, a ki azt tartom, hogy csak a tiszta keresztyéni irgalom és azzal párosult józan tudás vezérelhet ebben az irányban is helyesen, nem pedig a

budhismus-féle és hasonló előítéletek és hamis föltevés. Az irgalom és a tudás, mely előbbiről irva van, hogy „annak hatalma az égig ér”; utóbbiról pedig az állatvédő egyesületek is, mint a tudás egy ágának, az állattannak népszerűsítői, kell gondoskodjanak

Mert hogy az emberek igen sokszor és talán legtöbbször nem szivtelenségből, hanem inkább tudatlanságból vétkeznek, azt maga Krisztus mondta a kereszfán, és hogy mennyire vagyunk így különösen az állatokkal szemben, azt *Lázár Kálmán* gróf, a magyar Brehm egy esetével akarom fejezni.

„A lég urai”, „A szabad természetből” stb. művek szerzője, falusi birtokán, egy ártalmatlan sikló kigyót (*Trapidonotus natrix*) vett pártfogásába olykép, hogy a szelid, okos állatot, mely a kertajtó kőlépcsője alatt lakott, magához édesgeté olyannyira, hogy hívó szavára mindig elékuszott, kezeiből kivette a kedvelt falatot és aztán játszian egy közeli rózsabokor alá osont. Hálás, okos szemeivel onnan tekintett a nemes szivű állatbarátra. Egy napon — mondja *Lázár Kálmán* — nagy zaj ütötte meg a fülét az udvar felől, a minek okát kutatva, csakhamar keservesen meggyőződhetett, tisztelt olvasóim gondolhatják, hogy miről? Egy durva munkás agyonverte a gyanútlanul eléjött szegény állatot és diadaljelként felmutatva közeledett a háziúr felé. *Lázár Kálmán* gr. zokszóval sem illette a tudatlan embert, de méltán jegyezte meg magában, hogy ennek a szegény kigyónak ő volt a paradicsomi kigyója, mert ha rá nem szoktatta volna, hogy emberben biznitanuljon, nem lett volna e bizalmának áldozata!

A kedvenczet eltemetve, hiába vigasztalta aztán magát *Lázár Kálmán* gróf e szavakkal: Hogy így van ez az életben is; gyakran megöljük könnyelműségünkkel azokat, a kik minket szeretnek, aztán áldozatunk emlékét kebelünkbe zárva, őrizzük az életen át.

Igy tettünk a Krisztussal is, azzal a különbséggel, hogy még emléke iránt is igaztalanok vagyunk.

„**Magyarországon vagyunk.**” Lapunk és ügyünk egy szellemes fiatal barátja, az „*Állatok Védelmé*”-t üdvözölvén a következőket írja levelében a többi között: „Németországban való tartózkodásom alatt a Gusztáv-Adolf-egylet egyik gyűlésén útleírást olvasott fel az egyesület kiküldötte, a ki Sziléziában és északi Magyarországon járt evangélikus gyülekezeteket tanulmányozni, Mikor útleírásában Sziléziával végzett, így vezette be a Magyarországról szóló részletet: „A mély és hosszú völgyekbe folyók mentén melegebb szél hatol, országutakon úti-veri barnát a paraszt... Magyarországon vagyunk!” A jóérzésű németnek rögtön feltűnt ez s a mióta felolvasását hallottam, én is jobban látom; s mindig örülök, ha a jobb érzésű emberek az állatkinzás vétkét gyomlálni törekeshetnek.”

Hírek.

A királyné ö Felsege utóbbi gödöllői tartózkodásából a következőt olvastuk a P. N.-ban: Reggelenként maga választotta ki a királyné azt a tehenet, a melynek tejét aznap inni akarta. Egyszer az egyik tehen, a mint közelébe ért a királyné, végig nyalta a kezét és bőgni kezdett. A jószágigazgató azután elbeszélte, hogy ez az a tehen, a melynek a királyné tavaly sóskenyeret adott. A királyné megveregette a hű állatot és nevetve szolt a jószágigazgatónak:

— Látja, az állatok közt milyen állhatatos a hűség!

Budapesten, a milleniumi kiállításon a tengerészeti és halászati kiállítás között mind a kettőnek mintegy kiegészítőjekép épül majd egy különös formájú csarnok, egy aquarium, e mely bizonyára ezrek érdeklődését fogja felkölteni. Az épület előcsarnokából, a városligeti panorámánál, egy kisebb terembe jut a látogató, innen ferdén lefelé menő, félig homályos barlangszerű folyosóba s a mint lejebb és lejebb megy: sziklatömbök, oszlopok, kiugró szögletek, cseppkövek közt találja magát, misztikus félhomályban mérsékelt nedves, hűvös légkörben. Mintha egy ismeretlen világban, a tenger fenekén járna. S jobbról-balról felül-alul üvegfalakon át csodálatos, soha nem látott világ tárul eléje, az elmésen, panorámaszerűen megcsinált tengeri aquárium, benne a tenger fenekének bámulatos, eleven világával. A legváltozatosabb élet, a legcsodásabb állatfajok, a bizarr alakú halak, csikok, tūhalak, tengeri ördögök és corpárnak, odébb a folyton mozgó lágytestű polypok, a colig, a szépia. Csigák, kagylók a fenekén, a naphrops, a tomarus furcsa alakjával és szép színeivel. A tengeri rózsák ezrével lopik el a fenéket, kitarják tarka karjaikat, azután egy rezzenésre összebujnak, eltűnnek, s perczekbe telik, míg ujra kinyitják pompás piros, narancssárga, zöld, kék szirmaikat. Tűskebőrűek, lomha tengeri csillagok hevernek szerte, kagylóléjak közt mászik a reméte-rák, tengeri uborkák hevernek az algák közt. Messze a háttérben egy óriás körkép lesz, folytatásakép a tenger fenekének, folyton mozgó, változó vetített képekkel. Egy elsülyedt hajó széthullt roncsai fokozzák a benyomást; a roncsok körül mozognak és uszkálnak a halak és meduzák. De nem csak mint látványosság lesz vonzó és tanulságos az aquárium, hanem tudományos kísérleteket is tesznek benne. A kísérletezésre háromféle csőrendszerrel látják el a vitzartókat; kettő folyton a tengervizet frissíti, a harmadikban fújtató szerkezettel levegőt szorítanak a vízbe.

Tizenhat állatorvos 70,000 forint. A magyar királyi Állatorvosi Akadémiába ezelőtt három esztendővel beiratkozott 140 első éves hallgató közül mindössze huszanhat került az idén a negyedik évfolyamba. A többi részint megbukott, részint egyéb okokból hagyta ott az akadémia termeit. A fenmaradt 26 hallgató közül az eddigi gyakorlat szerint 10 meg fog bukni a záró vizsgáknál és az előadottak szerint tehát az 1893. évi hallgató-

ságból összesen tizenhat diplomás állatorvos kerül ki, a kik az államnak nem kevesebb, mint 70,000 forintjába kerülnek.

150,000 márka egy loért. A párisi Rothschild megvette a „Hastings“ nevű ügető paripát 150,000 márkáért.

Tagella-csirkék: A berlini gyönyörű állatkert újabban egy pár valódi Tagella-csirkére tett szert. Régóta van ott már egy Tagella-kakas, szegény remete, mely szakadatlanul nagy rakás lehullt levelet és földet hord össze és soha sem pihen meg; folyton azon fáradozik, hogy költő dombját egyik sarokból a másikba vigye. A tagella-csirkék ugyanis ama kevés madárfajhoz tartoznak, a melyek nem költik ki maguk tojásait, hanem épen úgy, mint a kigyók és gyíkok, egy mesterséges kis domb nyirkos melegére bízzák utódaik kiköltését. A kakas minden elérhető rohadt ágat és levelet összekapar, kis hegyet alkotva belőle. Ebben aztán mély gödröt ás és itt rakja le a jércze tojásait. Innen a fiókák teljes tollazattal és röptülésre képesen kerülnek ki, tüstént maguk keresik eledelőket és soha sem ismerkednek meg szüleikkel.

A kutyák száma és ellátása Párisban. Az 1894. statistikai kimutatás szerint van Párisban 200,000 kutya, de alig. 80,000-ért fizetnek adót, a mely 5 és 10 frank közt inog. Ezen „adófizető“ 80,000 kutya 9.600,000 franknyi élelmiszert nyel el. Élnek utánuk 25 nyakszirt- és szájkosár-gyáros, a kik 550 munkást és 300 munkásnőt foglalkoztatnak, továbbá négy „kutya-pék“, 5 „kutya-kalács gyáros“ és három „kutya-gyógyszertár.“ Beteg kutyák számára 12 ápoló-intézet és 2 kutyakórház működik.

A mit nem kellene megölni. Franciaországban az iskola- és népkönyvek sokféle tanokat tartalmaznak, melyek megérdemlik a figyelmet és terjesztést. Az állatokról egy helyt például ezt olvassuk: *Süldisző.* Leginkább egerekkel, kis rágóállatokkal, házatlan csigákkal táplálkozik. Ne öljétek meg a süldiszőt! — *Béka.* A földmivelőnek valódi segédje, egy-egy béka 20—30 rovart pusztít el óránként. Ne öljétek meg a békát! — *Vakond.* Folyton apró kukaczkokat és más a földmivelésben ártalmas rovarokat fogyaszt; soha gyomrában nem találtak növényrészeket. Ne öljétek meg a vakondot! — *Madarak.* Minden országban minden esztendőben nagy a rovarok okozta kár. A madarak sok rovart kiirtanak, főképp hernyót, és így nagy hasznára vannak a földmivelésnek és gyümölcsstenyésztesnek. Ne öljétek meg a madarakat! — *Mária bogárka.* A földmivesnek és kertésznek legjobb barátja, mert nagy mértékben fogyasztja a növénypusztító korpaféregét. Ne öljétek meg a Mária bogárkát!

A juh tudományos leírása. Egy tanító a „Westdeutsche Volksblatt“-nak beküldte egyik tanítványának következő iskolai dolgozatát. „*A juh;* ha az ember simogatja, szelid hangot ad, mert nagyon szelid. Hegedű-húrokra használják, mert a juh nagyon türelmes. Azért megölni is lehet. A bőrét is fel lehet használni. Van neki négy lába a hasa alatt; kettő a fejénél, kettő meg a farkánál.“

1895-re tagsági díjukat eddig befizették:

Aubin Károlyné tábornokné.	Jenei Szabó Árpád Eperjes
Aubin Róza.	(új tag).
Böhm Mihály vas. h. (új tag).	Dr. Szabó Dénes egyet. tanár.
Dr. Bogár Kálmán.	Dr. Szabó Gyula tanács. (94-95 re)
Csaba Zoltán kir. ügyész.	Dr. Szabó Mihály.
Csécsei Miklós ev. ref. pap	Dr. Száamek György k. r. tanár.
Makó (új tag).	Szász Domokos ev. ref. püsp.
Gáll Erzsike (új tag).	Szász Domokosné.
Gegenbauer Józsefné.	Szász Gerő ev. ref. esp. (új tag)
Göllner Etelka (1894—95-re).	Dr. Széchy Károly egyet. tanár.
Gyulai Lászlóné	Székely Dénes.
Heinrich Józsa	Szekeres János.
Dr. Hints Elekne M.-V.-hely.	Széki Miklós gyógyszer. (új t.)
Br. Horváth Gabriella.	Szekula Ákos vezérigazgató.
Hory Béla árvszéki. elnök.	Br. Szentkereszty Zsigmondné.
(1894—95-re).	Sztüllő Árpád.
Izay Árpád.	Szvacsina Gézáne.
Jurássy Berta (új tag).	Tauffer Ilka.
Kardoss Kálmánné (új tag).	Tauffer Irma.
Klein Etelka.	Gr. Teleki Ádám.
Krompecher Hermin.	Gr. Teleki László (koltói).
Lacheta Bruno.	Gr. Teleki Lászlóné "
May Emilia.	Dr. Ternér Adolfné.
Dr. Mezey Sándor.	Teszler Izsákné.
Ifj. Dr. Mihály László (új tag).	Tihanyi Adolfné.
Nagy Gyula unitár. tanár.	Gr. Toldalagi Marie.
Pap Mária.	Tomaschot Fanny.
Dr. Pataky Viktorné.	K. Tompa Arthur.
Perényi József k. r. tanár	Dr. Tompa Camil.
S.-A.-Ujhely (új tag).	Dr. Tompa János.
Persina Leona.	Özv. Tompa Károlyné.
Rodakovszka Gabriella (új. t.)	Dr. Tóth Jenő k. r. tanár.
Rózsa Gézáne.	Turcsányi Gyula luth. lelk.
Dr. Rózsahegyi Aladár e. tanár.	Tussai Dóra.
Scharschmidt Györgyné.	Dr. Tutsek Sándor ügyvéd.
Schechlinzsky Györgyné.	Dr. Udránszki Lászlóné.
Dr. Schilling Lajosné.	Van der Velden Edéné (új t.).
Schneller Istvánné (új tag).	Gr. Wass Ottilia
Schwarzel Adél.	Dr. Weisz József.
Sigmond Dezsőné.	Zádor Gézáne.
Sipos Kálmánné.	Zeyk Géza.
Somodi Istvánné.	Id. br. Zeyk József.
Sutoris Alfréd.	Dr. Zgorzski Lászlóné.

(Folytatjuk.)

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-EGYESÜLET

Szerkesztőség:

Széchy-villa
I. em.,
ahová a kéziratok, tudakozódások, előfizetések küldendők.

HAVI KÖZLÖNYE.

Szerkeszti:

Széchy Károlyné—Lorenz Joséphine,
az Egyesület elnöke.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 1 frt. — kr
Fél " — " 50 "
Számanként " 10 "

Első évfolyam.

Kolozsvár, 1895. december 1.

4. szám.

Az agár

Dante „Isteni színjáték“-ában.

Ama 6- és másodrendű személyeken kívül, melyek az „Isteni színjáték“-ban, az összes időknek és népeknek e leguniverzálisabb költeményében történelmi és jelképes alakok gyanánt fellépnek, tudvalevően az állatok közül is többnek jelentékeny szerep jutott.

Az agár (veltro) például olyan magasztos eszmét képvisel, a melynek symbolumául mainapság alig tartanánk érdemesnek Gácsér bátyánk classicus bajnoktársát. Arra még méltónak itél-nők, hogy vadászkalandjaink dicsőségét megoszassuk vele, de akora tisztességet már sokalnánk tőle, a mekkorát Dante megadott neki. Mi sem vagyunk egészen hálátlanok a kutya-fajta egyik oly erényének méltatása tekintetében, a mely tulajdonság éppen az embernél megy fehér holló-számba, mert megteszszük a hűség jelképeinek: de ha már agarászni nem lehet a túlvilágon, legföljebb a pokol kapuját, vagy egyik-másik limbust őriztetnénk vele, mert ahhoz szükség esetén az agár is érthet. Azonban egyik legszentebb eszménk, politikai szabadságunk képviselétét aligha biznánk reá.

Dante azonban a pokol kapuját már csak azért sem őriztethette az agárral, mert megőrizte azt eléggé az ő világszerte ismert felirata: „Lasciate ogni speranza voi ch' entrate!“ Beme-hetett oda, a ki akart. Őrre nem volt szükség; valóságos luxus lett volna. A ki pedig egyszer lenn volt, a bűnhődés helyén, a költő felfogása szerint nem jöhetett ki, mert bűneinek sulya inkább lefelé, a nagyobb bűnök körébe húzta le, mint a termés-követ a saját sulya; tehát a kijárat ellenőrzésére sem kellett kutyát állítani a kapu elébe. A pitvarban meg a folyvást nyug-

talanul lengő zászló végezte ezt a kötelességet. A pokol egyes köveit pedig ezek őrizték: Caron, a görög mythologia révsze; Minos, az ítélőbíró; a három fejű Cerberos; az elátkozott Plutus, mely szakadatlanul ugatott, de nem értette meg senki; Phlegyas, a démonok és furiák; ott őrzöngött a krétai Minotauros; ott okvetetlenkedtek a torony-magas óriások; legalant pedig maga a fájdalom országának ura: Lucifer végzé a portás teendőit. Volt a görög mythológiában alak bőven, a kit e czélra felhasználhatta a költő.

De ugyan micsoda dolga is lehetett az oda kirendelt öröknek? Hihetlentül hangzik, de az volt a dolguk, hogy a vezeklő lelkek mélyebbre ne szállhassanak le, ha beleunnak az egyhangúságba s már csupán változatosság kedvéért is másfajta, bár sokkal rettenetesebb kínokat szeretnének — elvégezni. A változatosság elviselhetőbbé tette volna a pokolbeli életet, ugyde ott minden helyzet örökös; az örök kárhozát nem ismer mozgást, haladást; ott kell maradni mindenkinek a számára igazságosan kijelölt helyen.

A purgatoriumban már Isten angyalai végzik az őrállói tisztet. Aetheri lények, a kiket nem is látunk, csak nyájas szavukról és szárnyaiknak üdvösséget árasztó lebbenéseiről ismerjük fel őket. Történeti ember csak egy van a purgatorium előcsarnokában, a kire ily feladat bízott: uticai Cato, a szabadsághős. A hetedik és utolsó körtől kezdve nincs ör sehol, mert ha elhagyta azt a lélek, akarata szabaddá válik s egyesül az istennével.

Igen, a megdicsőülés eposában Olaszország felszabadítóját egy agár jelképezi. A neve először a „Pokol“ I. énekének 102. sorában fordul elő.

„E più saranno ancora, infin che il *Veltro*
„Verrà, che la farà morir di doglia.“

Szász Károly fordításában így hangzik ez a hely:

„S jövőre még többel, mig ellenébe
„Jő az *agár* s agyon nem fojtja végül,“

a farkast, mely itt az akkori pápaság vétkeit: kéjvágyát, hatalom- és kincsszomját, falánkságát és vérszomját jelképezi a párduczal és oroszlánnal együtt. Az agár űzi el tehát a szörnyetegeket. Ez a rejtélyes jószág tömérdek fejtörést okozott eddig Dante commentatorainak. Egész könyvtárt irtak össze az agárról. A ki érdeklődik iránta, a *) alatt, lenn megtalálhatja az újabb kutatások eredményét.

*) *Ruggero della Torre*: Poeta — *Veltro*. Cividale, 1887. (74—82. lap).

D'Ancona: Varietà storiche e letter., 1885. (33—53).

Cassel: Il *Veltro*, der Retter und Richter in Dante's Hölle.

Historisches Jahrbuch, XIII. kötet. 1892. (100—143. 1.).

Scattà: Il *Veltro*. 1893.

Scartazzini: Commento Lipsiense. II. kötet (801—817. 1.).

Ingugiato: Dante, Christi. Vertagus; Girgenti, 1893.

Dante azt jósolja az agárról, hogy ő szabadítja fel Olaszországot. A problema fejtegetése körül támadt egyik nézet szerint az agár alatt Can Grande della Scala, Verona és Vicenza ifju, hős fejedelme értendő. Erről a híres pártvezérről azt tartja a monda, hogy az anyja még a gyermek születése előtt azt álmodta egyszer róla, hogy kutya képében megfélemlítette a világot. Ezért is adták a kis Francesco-nak a Can Grande (nagy kutya) melléknevet.

Mások VII. Henrik császárt sejtik a jelkép mögött, a kit Dante szintén hivatottnak tartott e fontos politikai missiora.

Szent Domokosról is fenn maradt egy monda, mely szerint édes anyja azt álmodta róla, hogy fáklját vivő kutya képében jelent meg előtte.

Az isteni látnok jóslata, fájdalom, sok száz esztendeig nem teljesült be. Az agárra ruházott jelkép: a sokat szenvedett ország szabadsága és függetlensége csak a közelben múlt évtizedek nemzedéke láttára ment át a valóságba. Az agárnak kiosztott korszakalkotó szerepet a költő halála után csak hatodfél század mulva játszották végig Garibaldiék. De végre-valahára végigjátszották mégis. Testté lön a költemény nagy alapgondolata. A mint a költőt kedvese, Beatrice felvezeti a Kralom völgyéből az örök boldogság hazájába, — de nem a földi paradicsomba, mert ott nem lakik ember, mert a földön nincs boldogság; azonképen felszabadult Olaszország nemzete is s őrangyala karon fogva vezette fel a szabadság mennyországába. Igaz, hogy földi anya gyermeke csak túl a síron ismeri meg a megelégedést; ég és pokol csak a halhatatlanság hitének szép költészete; itt hordozzuk azt, mind a kettőt a saját keblünkben; a másvilágon csupán folytatódik az, a mit ezen a mi kis planetánkon megkezdettünk.

Isten látja egyedül: mi sors vár csak a közeljövőben is Dante nemzetére, de ha véget érni nem akaró szenvedések jogcizimet adnak egy népnek boldog jövőre, akkor az „Isteni Szinjáték“ agarában jelképezett eszmét már ez idő szerint megvalósultnak kell tekintenünk.

Érdekes, hogy felekezeti szempontokból hogyan fejtegették tudós theologusok az agár symbolicus jelentését. Hogy a katolikusok valahogy el ne bizzák magukat az ő Dante-jokkal, a protestans theologusok közül többen azt olvasták ki a „Divina Commedia“-ból, hogy Dante volt az első hitujító, tulajdonkép már ő megkezdte a XVI. század hitreformáló munkáját. Graul például ezt írja „Dante's Hölle“ czimű, 1843-ban Lipcsében megjelent könyvében: „Ő, az örökkévalóság dalnoka volt a mi hitünknek egyik legelső harczoza. a ki a római bitortás ellen fellépett . . . Az agárról mondott jóslat a mi Lutherünk nélkül: talány volna, megoldás nélkül, egy bevégezetlen dom, mint a milyen a kölni.“ (55—61. l.).

Sőt azt is felfedezte a német alaposság, hogy az agár neve: „VELTRO“ — „LUTERO“ (Luther) nevének anagrammája.

Cs. Papp József.

A farkasok dala.

Süvölt a zivatar
A felhős ég alatt;
A tél ikerfia,
Esz és hó szakad.

Itt kívül a hideg,
Az éhség ott belül,
E kettős üldözőnk
Kinoz kegyetlenül;

Kietlen pusztaság
Ez, a melyben lakunk;
Nincs egy bokor se', hol
Meghuzhatnók magunk.

S amott a harmadik:
A töltött fegyverek;
A fehér óra le
Piros vértünk csepeg.

Fázunk és éhezünk
S átlőve oldalunk,
Részünk minden nyomor;
De szabadok vagyunk!

Petőfi Sándor.

Az állatvédelem tíz parancsolata.

1. Minden teremtményében, tehát az állatokban is tiszteld az Istent s ismerd el bennük az ő bölcsességét és hatalmát.
2. Ne kinozd az állatot, még akkor se, ha károsnak tartod; a rovarokat, lepkéket stb. ne szurd fel elevenen.
3. Az állatok megölésénél a leggyorsabb és legkevesebb fájdalmat okozó halálnemet válaszd.
4. Az állatokat kíméletesen és testük helyzetét figyelembe véve szállítsd.
5. Az igás állatokat, melyek téged szolgálják, ne erőltess túl. Kerülj el mindent, a mi egészségük rovására menne, ne hagyd őket állni nagy hidegben, vagy forró napon. Az ostort csak szükség esetére használd.
6. Ne fogdosd össze a madarakat s ne szedd ki fészküket, mert ezzel a felsőbbség és erkölcs törvényeibe ütközöl.
7. Csak olyan állatokat tarts házádban, melyeket képes vagy jól etetni és gondozni.
8. A beteg állatokat szakértők által gyógykezeltesd s pontosan kövesd az orvos utasításait. — Az állat éppen úgy érezi a fájdalmat, mint az ember.
9. Igyekezzél másokat is visszatartani az állatok bántalmazásától s terjeszteni az állatvédelmet.
10. Ragaszkodjál azon alapelvhez, hogy az állat létezése jogosult és hasznodra válik s minden bántalom, melyet az állatokon elkövetnek, közvetve téged is ér.

Állataink télen.

Azokért szólalunk fel,
kik magukért nem tudnak
beszélni.

A kemény tél beálltával állatainkra fokozott kinszenvedés, sőt életük százszoros veszélyeztetése nehezedik. Minden ország jó és nemes emberei és állatvédő-egyesületei igyekeznek némiképp enyhíteni hű társaink és szolgálk sorsán. Így a budapesti Á. V. Egyesület is külön röpiratok, feltűnő piros czédulák ingyen osztogatása által irányozza a figyelmet a szegény

lovak téli kinjaira.

Tartalmuk a következő: „Minden fogatbirtokos-, kocsis-, fuvarosnak, bérkocsisnak, valamint lovasuti kocsisnak stb. kézbesítendő! Az istálló ajtajára felszegezendő!

A hideg zabolá A lovak durva ostorozása ellen sokat irtak már és pedig egészen jogosan; de ama kínról mit sem lehet hallani, melyet a szegény állatnak télen kell szenvednie; ha jég-hideg zabolát adnak a szájába.

Jó kocsisok és fuvarosok! Ha egyszer érintnétek nyelvetekkel az oly zabolát, mely egy fagyos éjszakán keresztül az istálló előtt vagy a pajtában lógott, nem igen könnyen tudátok azt visszahuzni a szerszámtól és ha felszabadulnátok is tőle, nyelvek bőrének egy darabja ott maradna.

Éppen így esik meg az a szegény lovon, a melyet ilyen sebhedt szájjal huzni, nyargalni vagy szaladni kényszerítenek. A gyeplőnek minden ringatása nagy fájdalmakat okoz neki. Ezen borzasztó állatkinzásnak azzal lehet elejét venni, ha a szerszámot éjjel meleg helyen tartjuk, vagy a vasrészeket posztórongygal melegre dörzsöljük, mielőtt a lovakra tesszük. Ezt nem szabad elmulasztani akkor sem, ha a szabadban abrakoltatják a lovakat és e végből a zabolát kiveszik.

Kocsisok! tegyétek ezt — és lovaitok jó egészségben, vigan fognak nektek szolgálni!

Ezeket a czédulákat 5000 példányban osztatták ki a fővárosban.

Ugyanebben a tárgyban szólalt fel Haussmann Alajosné úrnő is az „Állatok Óre“ című közlönyben és hozzá tette még a következő igen helyes megjegyzéseket:

„Helytelen az állatokat futás közben takaróval betakarni, mert a ló mozgás közben nem szorul takaróra; míg kivételképpen nyírott szőrű lovaknál helyén van a betakarás. Igen rossz dolguk van most az éjjeli szolgálatra kirendelt kocsiknak, fiakkereknek, melyeknek az utcán és állomásokon órákon át kell állniok; ily esetben természetesen kiválóan szükséges jó meleg és védő takarót tenni az állatra; hogy ez utóbbi azonban czéljának megfelelően, szükséges, hogy az állat mellét is betakarja és a térdeig érjen, hogy a has és vesék is védve legyenek.“

De mi nem csak a lovakról akarunk szólni e nagy hidegben, hanem a sokat szenvedő

lánczos kutyák

szomoru sorsára óhajtjuk felhívni a jószívü emberek figyelmét és szeretetét. Talán nincsen állat, mely annyit szenvedne, és főkép télen, mint ez a szabadságtól, mozgástól, az élet minden örömeitől megfosztott szegény állat. Azokért a szolgálatokért, melyeket tesz, mint a ház hű és éber őre, legtöbbszörire csak durva bánásmód, vagy legalább is közöny és elfeledés jut a gazdája részéről osztályrészeül. Tudjuk, hogy igen sok esetben nem rosszlelkűség, hanem közöny okozza a szegény lánczos kutya szerencsétlenségét. Ezért kérjük e lap olvasóit, hogy figyelmükbe részesítsék a lánczos kutyát, főkép télen és kérjük az ilyen állat gazdáját: ne bizza a szegény teremtetést csakis a cselédekre és ezek gondatlanságára, hanem nézzen maga is utána, hogy háza őrzőjének szomoru sorsát a mennyire csak lehetséges, megjavítsa, megkönynyebítse.

A lánczos kutyákért télen a következőket kérjük: kis házikója, mely úgy is oly kevésbe kerül, ne legyen csak ócska, lyukas, hanem erős deszkából összeállítva; ne legyen nagyon szűk; ne legyen a hidegnek és szélnek kitéve, hanem lehetőleg védett szegletben. Télen takarjuk el még egy kis szalmával is, a benyiló ne legyen nagy; a házikó belsejét rakjuk ki szalmával, melyet párszor a tél folyamán fel kell cserélni és a benyilót ócska zsákkal lássuk el, hogy a hideg levegő ne csapjon be folyton. Étélet és inni való vizét mindig tiszta edénybe kapja; a láncza ne legyen rövid; adjunk neki időnként szabadságot, főkép éjjel, és kiméljük a gyermekek vagy durva emberek hezseléseitől. A kutya, ha addig mogorva és félelmetes is volt, ily bánásmód után egészen megváltozik, hálás, egészségesebb, vidámabb lesz.

Végre kérünk egy kis jóindulatot, egy pár morzsát a szegény kicsi dalnokok:

a madarak

Számára is, melyek a megfagyásnak és éhhalálnak egyaránt ki vannak téve. Nemcsak Budapesten, Bécsben, Londonban, de sok kisebb városban is vannak már télen madáretető állomások. Budapestnél például csak az Erzsébet-téren, mely egész télen át visszhangzik a kedves madárcsicsergéstől, 12 etető asztalka van felállítva. Egy pár nyilvános asztalka azonban nem elég: az egész társadalom közreműködése szükséges ahhoz, hogy kicsi énekeseinket a telelésen túl segíthessük. A Zúgligetben Eperjessy István tanító úr a maga udvarán 4 etetőt rendezett be. A Svábhegyena, Lipótmezőn stb. az erdőőrök gondozása alatt számos asztalka van. A hűvös völgyben Keller Vilmos úr gondoskodik ilyenekről a saját birtokán, ugymint Knutz Anna k. a. a remete-úton s így még sokan sok helyt. Így és csak így lehetne Kolozsvárt is etetőket életbe léptetni, ha jószívü emberek vennék kezökbe az ügyet; a legkedvesebb kivitele az lenne, ha a szülők gyermekeiket intenék, hogy

etessék ezek az éhező és didergő madárkákat; egy a folyosó rácszatára keresztül vetett deszkán vagy egyszerűen egy ládán, persze lehetőleg oly helyen, a hol eső és hó nem igen éri. (A nyilvános etetők kis fa-ernyővel vannak ellátva.) Egy kis kenyér vagy zsemlyemorzsa, egy maroknyi szem vagy ilyesmi, minden háznál akad, minden háztartásból kitelik. És mily hálásak és eszesek e kis madarak ily jótéteménnyel szemben! *Georges Sand* nem ok nélkül a legeszesebb állatoknak nevezte. Pár nap alatt oly jól ismerik a helyet, a hol etetik, oly szépen hozzászoknak az etetés órájához, hogy később már ők emlékeztetik az embert, ha egyszer elmulasztaná és örvendező csicsergéssel veszik körül az ismert alakot.

Mi nemcsak a magányosokat és gyermekeket kérjük fel a madarak etetésére, hanem a tanítók, tanárok s tanintézetek igazgatóinak jóindulatába ajánljuk a madárkákat és ezek etetését: tétessenek ki az iskolák udvarára pár olyan asztalkát, vagy csak egyszerű deszkát is! Mennyi gyönyörük lesz a gyermekeknek, ha tiz órájukból néhány morzsát odahintenek s az éhes kis teremtések örömét látják s csiripelésüket hallják! És bizony a gyermekeknek is hasznosabb lesz, mint éretlen csinyek és beszédek üzése.

Széchyne Lorenz Josephine.

Felhívás előfizetésre.

Nincsen egyesület, mely annyira a közönség tényleg közreműködésére lenne utalva, mint az Á. V. E.; egyedül nem tehet szinte semmit; számos részvevő munka- és elvtársaktól támogatva, sokat elérhet.

De a mellett nincsen egyetlen egyesület sem, a melynek ily csekély tagdíja volna, és egyetlen egyesület sem, a mely tagjainak annyi kedvezményt nyujtana, mint az Á. V. E. Egyesületünk, bár még kezdő és szegény, mégis a nagy és gazdag Á. V. E.-ek mintájára, melyeknek minden évben pár nagyobb adomány jut, egy legalább három forint értékű havi közlönyt *ingyen* küld tagjainak és a legutóbbi kolozsvári tenyész-állatkiállítás látogatására fél-belépti díjas engedményt eszközölt ki számukra.

Ezért kérjük a t. közönséget, hogy az állatvédelem eszméjét támogatva, minél többen álljanak be, minél többen szerezzenek tagokat az Á. V. E. számára, előfizetöt e kis lapnak, mely az Állatvédelem eszméjét ismertetni és terjeszteni, az állatokhoz való szeretetet gerjeszteni és táplálni akarja. Ha mindenki, a kihez lapunkat e kéréssel elküldjük, csak 2 tagot is gyűjt, már nagy szolgálatot tesz ügyünknek, a szegény elkínzott állatok érdekének. Nagyon kérjük a t. tagokat, az állatvédelem barátjait általában, hogy e kis fáradságot, az érdeklődő szeretet e kis jelét, ne tagadják meg tőlünk, ügyüinktől.

Az **Á. V. E.**

Gondolatok az állat-védelelről.

Az vét az Isten ellen,
Ki zaklat állatot,
Mivel az Isten érzést
Állatnak is adott.

Fószef főherczeg.

Azt az embert fel nem venném barátaim sorába, legyen bár nyájjas modoru és előkelő értelmiségű, ki érzéketlenségéből csak egy férget is szükségtelenül eltípor.

Cooper.

„Az ember csak addig ember, míg ő műveltségéből és természetes hajlamaiból eredő könyörületességét mindennel szemben ragyogtatni tudja.“

Legyünk tehát kiméletesek, türelmesek, elnézők és könyörületesek eltévedett, szenvedő, szerencsétlen és ügyefogyott embertársaink iránt, de legyünk ám irgalmasak jámbor és hasznot hajtó házi állatainkkal szemben is, mert ők hasznos jó barátaink, kiknek jajkiáltásait nem tudjuk megérteni, s kik testök erejével szolgálják és husával táplálják az emberiség milliárdjait. Ne engedjük kinoztatni őket a miveletlenek és durvalelkűek által, mert ők is éppen olyan csodásan alkotott Isten teremtményei, miként az ember, s nekik is ugy fáj minden kinzás, miként nekünk fájna.

A ki az állatot kinozza, az a vadlelkületű szerves lény „embert“ is kinozni képes volna; azért az ilyen szörnyeteget a törvény meg is bünteti, gonosz ember büntetésével védve meg a szegény állat jogát.

Székely Dénes.

Vándortanitók az Á. V. Egyesületeknek. *Bergner Rudolf*, a grácsi „Illustrierter Thierfreund“ kiadója, nevezett lapjában reformjavaslatokat tesz az Á. V. Egyesületekre vonatkozólag. *Vándortanitók* által, a kik folyton utazgatnának és az állat-védelem eszméjét elősegítő előadásokat tartanának, a tagok és érdeklődők hónapos összejövelele által, melyeken egy rövid felolvasás után szavalat, ének, táncz következne; télen és nyáron egy-egy nagyobb szabásu ünnepség és multság (ez már belépti díjjal), végre egy olyan olvasóhelyiség által véli emelhetni az állat-védelem eszméje iránt a közérdeklődést, melyben a különböző Á. V. E. közlönyei és a gazdagabb tagok által adományozandó ujságok találhatóak volnának.

*

Az Istennek minden teremtett állatja jó és semmit meg nem kell vetni. I. Tim. 4, 4.

Az állatok lelki világából.

A csimpánz.

Irta: **Brehm Alfréd.** — Fordította: **Széchyné Lorenz Joséphine.**

A csimpánz, a melyről itt írok, szomorú állapotban érkezett Európába, hozzám. A hosszu uttól kimerülve, beteg, testileg-lelkiileg megtörve volt. Ugy kellett ápolni őt, mint egy beteg gyermeket és a leggondosabb ápolásban és nevelésben részesült is régi barátom, Seidel kitünő állatkedvelő részéről. Nem csoda, hogy a jó majom úgy ragaszkodott is hozzá, mint a gyermek az anyjához. Főként, miután fölépült betegségéből, egészen más lett, mint a milyen volt. Szakadatlanul foglalatoskodott, kora reggeltől késő estig; mindig keresve valami munkát s ha egyebet nem talál, hát tapsol kezeivel a talpaira, egészen úgy, a mint a gyermekek szoktak. Többnyire négykéz-láb jár, de ha különös izgatottságban van, például ha azt hiszi, hogy ápolója távozni akar, akkor felegyenesedve, csakis a lábain jár, karjait pedig felemeli, hogy megtarthassa az egyensúlyt. Mozcékonyságot és fúrgeséget voltaképp csak akkor mutat, ha mászik; és úgy mászik, mint az ember, nem mint az állat és a legkitünőbb tornász. Tornaeszközeivel reggeltől estig babrál és játszik és mindig tud ujjat fel-találni bennök. De a milyen biztossan mozog az ismert tornatárgyakon, épp oly félénken viselkedik, ha oly tárggyal van dolga, melyet nem tart eléggé szilárdnak; egy biczegő szék például a legnagyobb aggodalmát kelti fel. Ha jó kedvű, de még inkább dühös, kézzel-lábbal kopog és tombol a földön, és valóban el van ragadtatva, ha egy ember leereszkedik hozzá, hogy épp úgy kopogjon és lármázzon, mint ő, sőt ismerőseit egyenesen fel is szólítja, hogy mulassanak így vele.

Az én csimpánzom legjobban érzi magát a család körében, főképp ha egy szobából a másikba mehet, ajtókat nyithat és becsukhat és ilyenformán mulathat. Szinte meglátszik rajta, milyen emelkedettnek érzi magát, ha jóakaró emberek közt szabadon mozoghat és megengedik neki, hogy velök az asztalhoz leüljön. Ha látja, hogy tréfáit szeretik, kezeivel az asztalra kezd kopogni és nagyban örül, ha gazdáí példáját követik. A mellett minden elképzelhető tárgyat megvizsgál; kinyitja a kemenczeajtót, hogy megnézzee tüzet; kihuzza a fiókokat, kiszedi belőlük a holmikát és játszik azzal, a mit ott talál, feltéve, hogy nem gyanus előtte az egyik vagy másik tárgy. Igen jól vigyáz arra, hogy vajjon figyelnek-e rá vagy sem. Az első esetben, csak azt teszi, a mi szabad, az utóbbi esetben pedig mindenféle csintalanságsokat követ el, de szót fogad, ha ápolója valamit megtilt habár nem mindig rögtön. A dicséret fellelkesíti. Ha ajándékot kap, vagy valami kellemessel lepik meg, köszönetét nyilvánítván, karját gyengéden jóltevője vállára teszi és vagy kezét fog vele, vagy

egész emberi módon csókot ad. Ugyanezt teszi, ha este kiengedik ketreczéből és beviszik a szobába. Ismeri az időt és nyugtalan már egy órával előbb, mielőtt a saját szobájába visszaviszik. Ebben az utolsó órában valahányszor öre távozik, kifejező panasza tör ki, kétségbeesetten viselkedik, a földhöz verve magát, kézzel-lábbal döbörög és elviselhetlen rikkantást hallat. Ha viszik, úgy ül ápolója karjára, mint a gyermek, fejével annak keblére simul és rendkívül kellemesen látszik érezni ott magát. Szobájában leül a pamlagra és oly hűsége sen néz a barátjára, mintha annak képéből ki akarná olvasni, vajjon nála marad-e, vagy magára fogja-e hagyni. Ha az előbbit hiszi, boldognak érzi magát, ellenben ha attól kell tartania, hogy egyedül marad, szomorú képet vág, ajkait előre tolja, jajgatva kiált fel, felkapaszkodik ápolójára és görcsösen fogva tartja. Ilyen kedélyállapotban barátságos rábeszélés sem igen használ, a mi máskor a legteljesebb hatást gyakorol rá; valamint meghatottságot mutat, ha kiszidják. Bátran lehet mondani, hogy minden egyes hozzá intézett szót tökéletesen megért, mert vonakodás nélkül teljesíti a legkülönbözőbb parancsokat és minden egyes figyelmeztetésre hajt.

Végtelen kedvesen bánik a gyermekekkel, főképen a kicsinyekkel. Jobban szereti a lányokat, mint a fiukat, abból az egyszerű okból, mert a fiuk legtöbbször ingerlik. Midőn legelőször megmutattuk neki hat hetős lánykamat, látható csodálkozással nézte, mintha meggyőződnie akarna annak emberi voltáról, aztán a leggyöngédebben érintette ujjával a baba arczát s végre barátságosan oda nyujtotta a kezét.

Legjobban esik neki a vacsora, és azért, ha visszakerült a szobájába, alig várhatja, hogy a gazdasszony elhozza neki a theáját. Ha amaz késik, az ajtóhoz megy és nagyot kopog rajta; a gazdasszony megjelenését pedig örömteljes „oh! oh!”-val üdvözli, sőt kezét is nyujt neki. Nagyon szereti a theát meg a kávét; általában mindent eszik és iszik, a mi az asztalra jön, főképen pedig jól esik neki a sör. Evéskor mind a két kezét az asztalra támasztja, vagy félkarral ráfekszik az asztalra, az egyik kézzel leveszi a csészét a csésze aljáról, kéjjel szűrösöli a folyadékot és csak azután eszi meg a bele aprított kenyérdarabocskákat. A mennyire hozzájuk tud férni, ajkaival szívja, ha pedig már kevés a kenyér a csészében, a kanalat veszi segítségre, melylyel nagyon ügyesen bánik, el lévén neki tiltva, hogy a kezével nyuljon hozzá. Evés közben mindenre figyel a mi körülötte történik és szemei szakadatlanul minden oldalra vannak intézve.

Vacsora után még szeret kicsit mulatni otthonában, semmi esetre pedig azonnal lefeküdni. Előhoz egy darab fát a kályhától, vagy ápolójának papucsait kezeire huzza és úgy csuszkál a szobában; vesz egy törülközőt vagy zsebkendő, magára ölti, vagy megtörli és megsurolja vele a szoba padlóját. Surolni, törölni, tisztítani: ez a kedvencz foglalkozása, és ha egyszer egy kendőt megkapott, nagy nehezen adja vissza. Eleinte nagyon tisztátlan, de

csakhamar hozzá szokik, hogy kalitkáját, szobáját és ágyát tisztán tartja; és ha aztán valaha az a balszerencse éri, hogy sárba lép, nagyon bosszankodik és egészen úgy viselkedik, mint az ember ilyen helyzetben; határozott undorral nézi a lábát, rázza és végre egy maroknyi szénát véve ledörzsöli; sőt ledörzsölés után a szénát kidobja kalitkája ajtaján.

A mint eloltják a gyertyát, lefekszik ágyába, mert sötétben fél.

Más fajta állatokkal nem igen szeret foglalkozni; a nagyobb állatoktól fél, a kisebbeket megveti. De a szobájában lévő papagályllyal folyton incselkedik. Habár maga is nagyon félős természetű, még sem állja meg, hogy a papagályt ne ijeszgesse; lassan oda lopózik és egyszerre fölemeli magasra a kezét és úgy tesz, mintha társát meg akarná kapni. De ez sokkal jobban hozzá van szokva, mintsem megijedne tőle és nagy multságunkra csak tiltakozó „pszt!“ „pszt!“-tel, a mit urától lesett el, védekezik a csimpánz élcelődése ellen. Kigyóktól és más csuszó állatoktól nevetéséges módon fél. Ha krokodilt mutatok, félig félve, félig bosszankodva „oh! oh!“-t kiált és hirtelen elhávozik; ha kigyókat mutatok üvegen keresztül, akkor is felkiált: „oh! oh!“, de nem igen fut előlük, mert igen jól ismeri az üveg elválasztó jelentőségét.

Ma, midőn e sorokat átolvastam, a kedves jó állat már nincsen az élők között. Tüdőgyulladás, mely egy nyákmirigy-daganatra következett, vettét életének végét. Több orvos a leggonoszabb gyógykezelésben részesítette, a betegség lefolyását részvétellel kísérte, a mint folyton jobban megtanulták ismerni és becsülni a beteget; ezért hadd írja le a betegséget az egyik orvos, Martini dr.

Azelőtt sokszor megfigyeltem volt a csimpánzt és lényének pajkosságát, élénk arcjátékát, szüntelen mozgékonyt és ápolójához való végtelen szeretetét bámultam. Annyival inkább meglepett a benyomás, melyet a beteg majom tett. Egészen a fejéig takarójába burkolva, csendesen feküdt ágyában és érzéketlen volt minden iránt, a mi történt; képében nehéz szenvedések kifejezésével, köhögési rohamoktól kinezva, rövid, de sietett lihegéssel levegőért kapkodva, szeméit csak néha nyitva fel, fájdalmas sohajok közt. Félt tőlem, az ismeretlentől, mint a gyermek és lehetetlenné tette az nap a behatóbb megvizsgálást; ez csak akkor sikerült, miután a következő napokon tett látogatásaim alkalmával részvéttanusítás és barátságos közeledés révén megszereztem volt bizalmát. Azonkívül, hogy a nyákmirigyek a torok mindkét oldalán jelentékenyen megdagadtak, mindkét tüdőcsúcán szöveteiváltozás volt észlelhető, valamint a bal alsó tüdőlepentyűn ujonnan keletkezett gyuladás. Ehhez járult még a gégefő előtt és alatt támadt gennyedő daganat, mely minden bizonynyal összefüggésben állt a mirigydaganattal. A szájalomra méltó teremtés tudatával látszott lenni annak, hogy lélekzési nehézségét e daganat okozza; és mindegyre torokdaga-

natához vezette vissza kezemet, mikor vizsgáltam, mintha homályos sejtelve lett volna, hogy tőle nyerhet segédelmet.

Egy kartársammal tartott előzetes tanácskozás után megállapítottuk, hogy a gégefő felső részén metszéssel nyílást nyitunk a daganat megapadására De ha könnyű volt e dolog elhatározása, annál nehezebb volt a kivitel. A műtétben, ha az állat valamilyen mozdulatot tesz kinjában, úgy az elirányítása könnyen okozhatott volna halálos vagy legalább is súlyos sértést.

Chloroform által való elaltatás a tüdő nehéz baja miatt ki volt zárva; chloralhydrattal, 3 grammal, alig értünk el félszen-dergést és korántsem a mély alvást. 3 órai eredménytelen várakozás után a kényszerhez folyamodtunk. Négy férfi igyekezett az állatot lefogni. Hiába: a csimpánz egész erejével ellökte magától az embereket és nem szünt meg tombolni, míg vélt kinzóit ki nem utasítottam az ajtón. A mit kényszer által nem értünk el, azt most, csodálkozásunkra, önként lehetségessé tette. Barátságos rábeszélés és czirogatás által újra lecsendesítve a szegény beteg ellenkezés nélkül megengedte a torokdaganat újabb vizsgálatát és most is kérő tekintettel ő vezette a kezemet. Ez felbátorított minket, hogy a műtétet altató szerek és minden kényszer alkalmazása nélkül megkísértsük. Ápolója ülbe ülve, a majom fejét hátra hajtotta és ezen helyzetben megengedte magát fogni. A szükséges vágásokat hamar megtettük rajta, az állat meg sem mocszant és a fájdalom egy hangját se hallatta. Vékony geny folyt ki belőle bőven és ezzel a daganat lelohadt. A lélekzet szabadabb, könnyebb lett, habár a tüdőgyulladás még mindig szaporább lélekzést okozott. Az öröm és javulás félreismerhetlen kifejezése nyilvánult a beteg arcvonásaiban és hálásan, minden felszólítás nélkül, mindkettőnknek kezét nyujtotta és boldogan megölelte ápolóját.

Fájdalom, ezen egy baj elhárítása nem volt elég arra, hogy életét megmentjük. A nyakseb begyógyult, de a tüdőgyulladás mind tovább terjedt. A mennyire vitézül és okosan mutatkozott a beteg állat a seborvosi gyógykezelés alatt, ép oly készen és engedelmesen vette be az orvosságokat, ép oly szelid és türelmes volt utolsó óráiban. Meghalt, a mint az ember meghal, nem mint az állat.“

Végezzük e leírást *Specht* Frigyes, állatfestő egy jókedvű feljegyzésével, a stuttgarti Nill-féle állatkertben megfigyelt csimpánzról. „Ugy tudott nevetni az a csimpánz, mint az ember. Ezt azért tartom feljegyzésre méltónak, mert egy állatnak sincs meg az a képessége, hogy örömének hangos kaczagás által adjon kifejezést. Tudtommal még egy leírásban sem volt ily eset följegyezve. Ha ezt a szeretetre méltó legényt hóna alatt megfogva, a magasba felfelé dobtam és megint felfogtam, végtelen öröme volt, a mit hangos nevetéssel fejezett ki; ép úgy, ha hóna alatt, vagy talpát csiklandoztam. Egyszer egy darab krétát hoztam magammal a ketreczébe, leültem a székére, ő meg azonnal a

térdeimre, hogy ott várja, mi fog történni. Odaadtam neki a krétát s az ő kezét vezetve, ketrecze falára egy marabut stb. rajzoltam; egészen nyugodtan engedte és nagy figyelemmel nézte, mit csinállok. A mint aztán kezét elbocsátottam, nyilsebesen leugrott a földre, a fal elé állt és oly gyorsasággal krétázta be a rajzolt alakokat, hogy rövid idő múlva már nem volt látható belőlük semmi sem, a nézők nagy mulatságára. A csimpánz tehát azonnal megértette tervemet.

Jelenleg két csimpánz van a stuttgarti állatkertben, mely igen jól megfér egymással észintén vidám kaczagással fejezi ki örömét játék közben; a nőstény majom előbb volt meg, aztán hozzá adtak egy hímét. A ládát, melyben benne volt az új jövevény, éjjelre betették a nőstény nagy és meleg ketreczébe, hogy másnap megtörténjék a bemutatás. Midőn aztán a hím kijött vattával bélelt ládájából, mind a kettő hátulsó lábaikon állva, egy pillanatig némán álltak szemben, aztán egymás karjaiba borulva, össze-vissza csókoloztak. A nőstény erre előhozta a paplant, kiterítette a földön, leült és intett a hímnek, hogy kényelembe helyezkedjék. Bájos kép a többi között az is, ha e pár egymással szemben asztalnál ül. Mind a kettő a pépet kanállal eszi. Ha az ivóedények az asztalra jönnek, a nőstény a férj poharát magához huzza, iszik belőle és ép oly nyugodtan viszeszi a helyére, mert hát: ne igyanak a férfiak annyit!

Garibáldi mint állatvédő. Egy kedves előfizetőnk figyelmeztet a „Budapesti Hírlap“-ban nem rég „Garibáldi“ czim alatt megjelent tárczára, melyben a többek közt az áll, hogy Garibáldi Önéletírásában felemlíti, mikép suhancz korában „*örákiq bankó-dott egy izben azon, hogy egy sáska lábát véletlenül kitérté.*“

Ne csapdosd a lovat!

Gazda, ne pattogtasd
Mindig azt az ostort!
Ne csapdosd a lovat!
Pirosló hajnaltól
Sötét alkonyatig
Te veled szántogat.

Veritéketeket
Együtt hullatjátok
Barna barázdába . . .
Onnan sarjadzik ki
A zizegő kalász,
Az Isten áldasa.

Mikor kenyeret szegsz,
Jusson az eszedbe,
Sokat fáradt, sokat . . .
Gazda, ne pattogtasd
Mindig azt az ostort!
Ne csapdosd a lovat!

Pósa Lajos.

Hírek.

Hermann Ottó, a kiváló tudós és állatbarát, novem. 9-én a Miskolczi Közművelődési Egyesület estéjén szabad előadást tartott a *Vándorméllarokról*.

*

Szabolcsmegye méhtenyésztése. 1894-en a következő volt: méhcsalád, mozgó szerkezetű kaptárakban 1082, közönséges kópükben 7697, méhcsalád összesen 8779. A termelt méz mennyisége 43,656 métermázsa, a melynek értéke 13,096 forint 80 krajczár. Viasz 1223 kilogramm lett, a melynek 1224 forint 50 krajczár az értéke. A tavalyi esztendő összes méhtermékének értéke 14 ezer 321 f.t 30 krajczár.

*

A méhek munkája. Európában évenként a méhkasokból 80 ezer tonna mézet és 15,000 tonna viaszot szednek ki, melyek értéke körülbelül 50 millió forint. Legtöbb mézet termel Németország, azután Spanyolország. Hogy mennyi szorgalom szükséges a méhek nagy munkájához, kitűnik a következő számításból: A méhek egyszeri utjukban legalább száz lóheréből szedik össze a mézet, s minden lóherében átlag 60 virágcsésze van egy kevés mézzel. Ily mézgyűjtő utat naponként mintegy 180,000 helyről gyűjtik a mézanyagát. — Vas. Ujs.

*

A tenyész-kanczák használhatósága. Az English Stud Bookban (méneskönyvben) érdekes kimutatás jelent meg a husz évnél idősebb kanczáknek tenyésztési célokra való használására vonatkozólag. 1000 kancza közül, husz éves korában még 216 kancza csikózott, huszonegy évvel 175, huszonkét évvel 141, huszonhárom évvel 83, huszonnégy évvel 49, huszonöt évvel 22, huszonhat évvel 8, huszonhét évvel 2, huszonnolcz évvel 2 és huszonkilenc évvel 1. A harminczadik év tehát — ugy látszik — a kanczák termékenységének végső határát képezi. A kanczák késői korából származott csikók egyetlen esetben sem fejlődnek jó versenylovakká; a tizedik évtől huszadikig terjedő időszak közepe az az elválasztó vonal, melyen belől versenyképes lovakat remélhetünk a kanczák után.

*

Sötér Kálmán a „*Méh és Világa*“ című 4 kötetes munkájának első kötete (elméleti rész) megjelent. Ára kötetenkint 3 forint, diszkötésben 4 frt. Előfizetések Turcsányi Gyulához intézendők, Kolozsvárt, Belmagyar-utca.

*

A vizsla idomítása, írta Fónagy József. Függeléke „*a beteg ebek gyógykezeltése*.“ Második javított és bővített kiadás, Bársony István előszavával; az Athenaeum kiadása.

Hírek.

Hermann Ottó, a kiváló tudós és állatbarát, novem. 9-én a Miskolczi Közművelődési Egyesület estéjén szabad előadást tartott a *Vándormadarokról*.

*

Szabolcsmegye méhtenyésztése. 1894-en a következő volt: méhcsalád, mozgó szerkezetű kaptárakban 1082, közönséges köpükben 7697. méhcsalád összesen 8779. A termelt méz mennyisége 43,656 métermázsa, a melynek értéke 13,096 forint 80 krajczár. Viasz 1223 kilogramm lett, a melynek 1224 forint 50 krajczár az értéke. A tavalyi esztendő összes méhtermékének értéke 14 ezer 321 ft 30 krajczár.

*

A méhek munkája. Európában évenként a méhkasokból 80 ezer tonna mézet és 15,000 tonna viaszot szednek ki, melyek értéke körülbelül 50 millió forint. Legtöbb mézet termel Németország, azután Spanyolország. Hogy mennyi szorgalom szükséges a méhek nagy munkájához, kitűnik a következő számításból: A méhek egyszeri utjokban legalább száz lóheréből szedik össze a mézet, s minden lóherében átlag 60 virágcsésze van egy kevés mézzel. Ily mézgyűjtő utat naponként mintegy 180,000 helyről gyűjtik a mézanyagát. — Vas. Ujs.

*

A tenyészkanczák használhatósága. Az English Stud Bookban (méneskönyvben) érdekes kimutatás jelent meg a husz évnél idősebb kanczáknak tenyésztési célokra való használására vonatkozólag. 1000 kancza közül, husz éves korában még 216 kancza csikózott, huszonegy évvel 175, huszonkét évvel 141, huszonhárom évvel 83, huszonnégy évvel 49, huszonöt évvel 22, huszanthat évvel 8, huszonhét évvel 2, huszonnyolcz évvel 2 és huszonkilencz évvel 1. A harminczadik év tehát — úgy látszik — a kanczák termékenységének végső határát képezi. A kanczák késői korából származott csikók egyetlen esetben sem fejlődnek jó versenylovakká; a tizedik évtől huszadikig terjedő időszak közepe az az elválasztó vonal, melyen belől versenyképes lovakat remélhetünk a kanczák után.

*

Sötér Kálmán a „*Méh és Világa*“ című 4 kötetes munkájának első kötete (elméleti rész) megjelent. Ára kötetenkint 3 forint, diszkötésben 4 frt. Előfizetések Turcsányi Gyulához intézendők, Kolozsvárt, Belmagyar-utca.

*

A vizsla idomítása, írta Fónagy József. Függeléke „*a beteg ebek gyógykezelése*.“ Második javított és bővített kiadás, Bársony István előszavával; az Athenaeum kiadása.

Hasznos tudnivalók.

A pommeri libák hizlalása rég a legjobbnak bizonyult minden más hizlalási módszer közül. 10—12 libát csuknak be egy szellős ketreczbe és ott ujjnyi hosszú murok darabokkal és zabbal addig etetik, a meddig csak enni akarnak. Eleinte több murkot és kevesebb zabot kell adni; aztán több zabot és kevesebb murkot.

(„Landwirthschaft“, Berlin.)

*

A lószerszám kezelése. Általános szokás vízzel mosni a lószerszámot, mi károsan hat rá, mert ezáltal a bőr kiszárad, kemény lesz és sebet dörzsöl a ló testén. Ezen a bajon könnyen lehet segíteni. Egyenlő mennyiségű len-olajat és szappant a tűznél összeolvasztanak és kenik vele a szerszám azon oldalát, mely a lovat érinti. Ha gyakran ismétlik, a szerszám jó karban tartható és különösen ellentáll a nedvesség befolyásának.

*

Új betegség takarmány-elégtelenség következtében. Weisenfelsből jelentik, hogy a parasztság állatállományában új betegséget fedeztek fel, melynek a takarmány elégtelensége az oka. A beteg állatok csontporhanyósodást kapnak, ellustulnak és alig bírnak lábon állni. A csontók porhanyó volta folytán sokszor fordul elő csonttörés is. A betegséget előidézi a szegényes takarmány kevés tápláló ereje, sok gumós és répa eleség, iszapos vagy savanyu füvek stb. A bajba leginkább friss fejős és hasas tehenek esnek. Gröstben 20 tehen veszett el e bajban és föléptét több környékbeli helyiségben konstatálták. A baj ellenszeréül a szénsavas meszet ajánlják, melyet az eleség közé vegyitnek. Ez a különös betegség sokszor előfordul a sertéseknél is.

Nemzet.

*

A szopos borjúk járványos elhullása. Ősszel és tél kezdetén a takarmány változás idejében, a mikor legtöbb a borjú tejtermelő mezőgazdáink istállóiban, rendszeren beáll a borjúk tömeges, majdnem járványszerű elhullása. Majdnem kizárólag a répaszelet, a híg és szárított moslék, vagy a savanyított takarmányok etetése következtében minőségében megváltozott tej okozza a járványt. Kikerülni más módon nem lehet, mint szoptató-tehenek tartásával, melyeket azonban a régi megszokott takarmánnyal kell etetni,

Pesti Napló.

*

Makacs lovak hogyan vasaltassanak. A lónak mindkét füle (gyakran egy is elég) a kantárnak lazán feltett nyakszíja alá tétetik. A szabad mozgáshoz szokott állatnál ezen egyszerű elbánás meglepő érzéketlenséget idéz elő és nyugodtan hagyja magát megvasaltatni. Ha ezen elbánás fajlovaiknál nem teszi meg a kívánt hatást: még egy kendőt is kell a fülekre aggatni.

All. Öre.

1895-re tagsági díjukat eddig befizették:

Ajtay Emma.	Lövey Klára, Pálfalva.
Árkossy Lajosné.	Gr. Maldegheim Arthurné sz.
Békéssy Lilli.	Bethlen Vilma gr. Besztercze
Biela Mariska.	Melle Eugénia.
Binder Laura.	Dr. Nyiredy Géza.
Buczi Samu, adótiszt.	Peley Olga, Hidvég.
Butyka Tamás.	Persina Leona (94—95-re)
Butyka Vilma.	Pethő Gyula, geologus Bu-
Czigler Ignác tanár.	dapest (új tag).
Dr. Disler Mátyásné.	Pieschi Iduna.
Fellegi Ottóné Bp. (új tag).	Roediger Kamilla (94--95-re.)
Fischer Vilmosné.	Stern Serena.
De Gerando Antonina.	Stojanovits György főmér.
De Gerando Attila.	Szerencsi Edéné sz. Pukás
De Gerando Atilláné	Erica.
sz. Teleki Irén grófnő.	Tattiás Ferenczné.
Gross Tivadar.	Gr. Teleki László Gyula.
Horváth Bertalan, jószág-	Gr. Teleki László Gyuláné sz.
igazg. Hidvég.	br. Wesselényi Helén.
Horváth Bertalanné.	Gr. Teleki Miksáné.
Br. Horváth Jenke.	Uray Miklós.
Jancsó Ödön.	Urbanetz Helén.
Keul Sarolta.	Wandtner Marisnne.
László Róza (94—95-re.)	

Az állatok áldozása. Bars megye egyes községeiben, hogy csak hazánkról és ne a külföldről is szóljunk, azt a *karácsonyi* szokást követi a nép, hogy megáldoztatja házi barnait. Ez pedig éppen nem profanációja a vallási szent aktusnak, hanem inkább az ő naivságában a kegyelet bájos megnyilatkozása. Az egyszerű emberek ugyanis amaz állatok emlékére, melyek a Megváltó jászolához voltak kötve, áldoztatják meg házi állataikat, természetesen szenteletlen ostyával, melyet apróra törve és vagdalt hagymával keverve, sóskenyéren adnak teheneiknek, ökreiknek.

Szerkesztői posta.

V. E. Bécs. Igaza van; de most már késő. A II. évfolyamban megkezdjük a folytatólajos lapszámozást.

M. J. Ha egy család három tagot is ad az Á. V. E.-nek, még is csak egy példányban küldhetjük el az Áll. Védelmét. Az ilyen családnak a tömeges beiratkozással csak az a nemes célja, hogy az Á. V. Egyesületet minél jobban támogassa, de nem az, hogy egy- és ugyanazon lapot több példányban kapja.